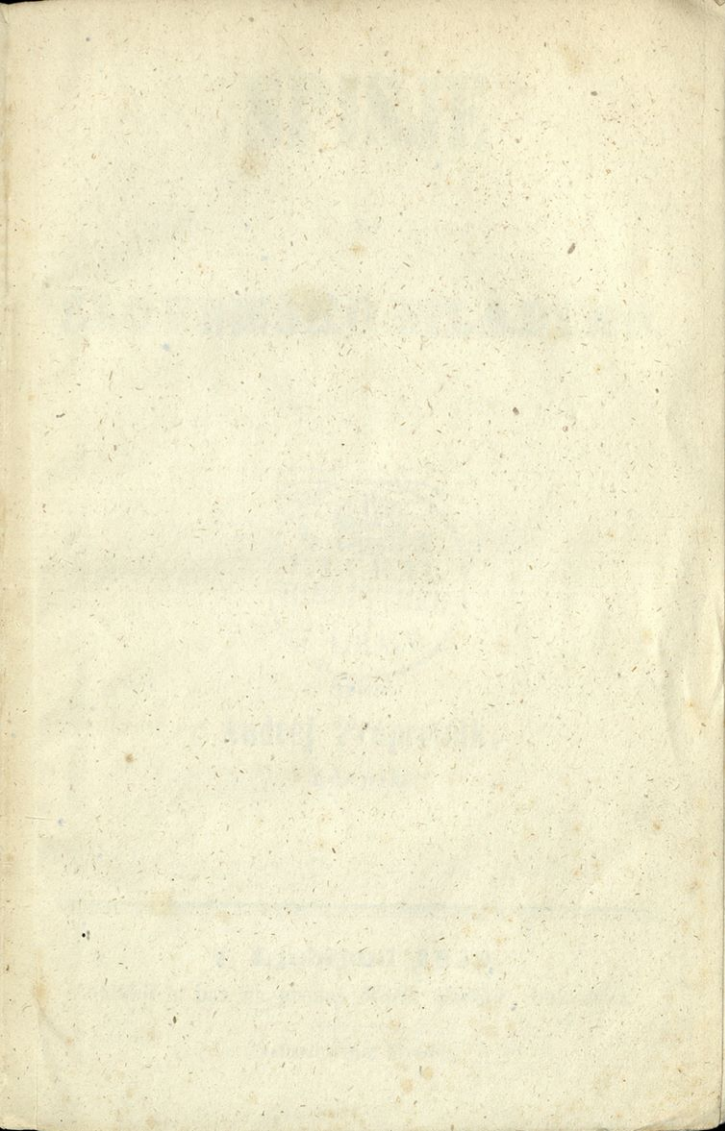
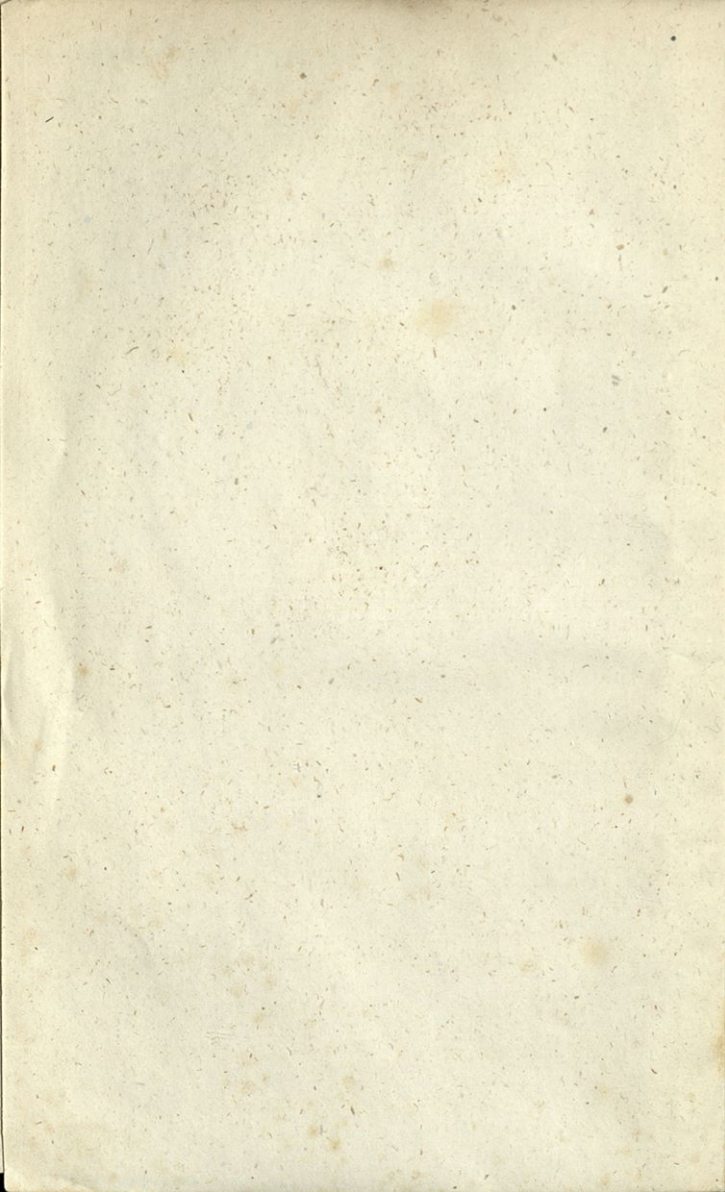

II.
C. 2188.
192

21888. II. C. f. 2.

SPIŠJE

za

SLOVENSKO MLADINO.

Spisal

Andrej Praprotnik,
učenik.

V Ljubljani 1852.

Založil in ima na prodaj *Matia Gerber*, bukvovez.

Natisnil *Jožef Blasnik*.

SPISLE

88

STOVENSKO MILADINO.

Andrej Praprotnik
rečnik.

V Ljubljani 1883.

Kalodil in tisk na prodaji Matice Slovenske, Bukovca.

Nacionalna knjižnica

Pervi del.

Spisne vaje.

I. Kratki popisi.

1. *Se zapiše, kakošna da je kaka reč.*

Postavim:

Miza, bukve, popir, pero, drevo.

Miza ima eno, dve, tri ali štiri noge in miznico. Je bela, olikana ali pobarvana. Je štirvoglata, podolgasta ali okrogla, velika ali majhna, nova ali stara, terdna ali polomljena.

Bukve imajo stranice in liste. So v usnje ali v popir vezane, ali pa niso vezane. So štirvoglata, velike ali majhne, nove ali stare, podučne ali kratkočasne, slovenske ali nemške, pisane ali natisnjene.

Popir je bel ali pisan, tanak ali debel, čeden ali omazan, prazen ali natisnjen.

Pero je zgoraj obrašeno, spodaj pa gladko in votlo. Je belo ali sivkasto, debelo ali tanko, celo ali obrezano.

Drevo je v tla vrašeno. Ima korenine, deblo, veje, mladike, listje, cvetje in sadje. Je zeleno ali suho, košato ali redko, ravno ali krivo, nizko ali visoko, mlado ali staro, rodovitno ali nerodovitno.

2. *Se zapiše, iz česa da je kaka reč.*

Postavim:

Stol, peč, zid, streha, most.

Stol je lesen, je iz terdiga ali mehkega lesa, ali pa je iz šibic spleten.

Peč je iz ila, ali pa je železna.

Zid je iz kamnja, cegla, peska in apna.

Streha je slamnata, ceglata, ploščasta, škodlasta ali bakrena.

Most je zidan iz velikih obrezanih kamnov, ali je lesen iz trdnih in močnih hrastov in mecesnov, ali pa je iz čolnov ali železnih verig narejen.

3. *Se zapiše, za kaj da je kaka reč.*

Postavim:

Vrata, okno, žlica, sklednik, kolovrat.

Vrata so zato, da se lahko vun in noter hodi.

Okno je zato, da se v hišo sveti, in da se lahko vun pogleda.

Z žlico zajemamo in jemo.

V sklednik se sklede in druge take reči shranjujejo.

Na kolovrat se prede predivo in volna.

4. *Se zapiše, kaj da kaka oseba ali reč dela, in kaj da se z njo godi.*

Postavim:

Učenec, pastir, konj, vol, ptica.

Učenec hodi v šolo. Poslušá lepe nauke. Se uči brati, pisati, rajtati in še veliko drugih reči. Kadar ne uboga, ali če je clo hudoben in poređen, ga starši ali učenik posvarijo ali še clo ojstro strahujejo.

Pastir pase živino in drobnico po pašnikih in gojzdih, spomladi in jeseni tudi po senožetih in praznih njivah. Hudo mu je, kadar mu vročina pripeka, ali pa deževje ali mraz nadleguje. Naj hujši pa mu je, kadar začne živina bezljati, ali pa drobnica prav hudo po gobah iti.

Konj dela na polju in drugej. Vozi in nosi v daljne kraje ljudi in blago, in mora veliko prenesti in preterpeti. Kadar se postara, ga konjederec vzame.

Vol nam pomaga delati doma in na polju. Orje in vlačí na njivah. Vozi dreva in steljo. Kadar doraste, se opita, pobije in sné.

Ptica leta visoko po zraku, po gojzdih, senožetih in vertih. Si nanosi gnjezdo. Znese jajčica, in iz njih mlade izvali. Nekatere ptice lepo pojó in ljudem kratek čas delajo. Druge poberajo škodljive gosence po drevju in červe po njivah. Ptičarji in pastirji jih veliko ulové in končajo.

5. *Se zapiše vse, kar se ve od kake osebe ali reči.*

Postavim:

Bog, clovek, ovca, pes, krava, golob, cvetlice.

Bog je neskončno, nezapopadljivo bitje. Je povsod, in vendar ga ne vidi nobeno človeško oko. Nikdar ni biti začel, in nikdar ne bode jenjal biti. Večen je. Iz nič je ustvaril nebo in zemljo, angelce in človeka, ter vse druge reči. *Bog* je neskončno svet. Vse, kar je dobrega, ljubi; kar je hudiga, sovraži. *Bog* je neskončno dobrotljiv do svojih stvari. On nam da, da smo živi in zdravi, da nam ljubo solnce sije po dnevu, blede luna in mile zvezdice po noči; on zapove, in na polju rastejo žita, travica in rožice. On deli po svoji previdnosti vsim stvarjem, kar jim je treba. Posebno ljubeznjivo pa skerbi za človeka. Njegova vsigamogočna roka pa tudi zbudi prestrašne viharje na zemlji, in kaže brezštevilnim zvezdam prave pota po neizmernim obnebju. On ohrani in vlada vse, kar je ustvaril.

Človek je iz duše in telesa. Kar se vidi, je telo; duša pa je duh in se toraj ne vidi. Človek vidi z očmi, posluša z ušesi, duha z nosom, pokuša z ustmi, posebno z jezikom, in čuti skoraj s celim životom. Vendar bi telo nič ne vidilo, nič ne slišalo, in nič ne čutilo, ko bi duše v človeku ne bilo. Duša tedaj stori, da je človek živ. Duša pa tudi stori, da človek misli, razumi, kaj da je to ali to.

Orca ima štiri noge, in je večjidel bela ali črna. Se molze in striže, da nam mleko in volno. Ima dobro meso in loj. Iz njene kože delajo kerznarji kožuhe. Iz ovčjih čev se delajo strune.

Pes ima štiri noge in precej dolg život. Váruje hišo, in pase in zavrača živino. Se rad prilizuje in človeka derži. S svojim ojstrim nosom tudi zverino osledi, in jo z velikim veseljem goni. Naj rajši je meso in gloda kosti; vendar tudi skoraj vse je, kar se človeku prileže. Če mu ni dobro, včasi travo grize in žrè. Kadar se razjezi in zdraži, laja, tuli, renči in tudi popade.

Krava ima štiri noge, dva roga in parklje na nogah. Je dlakasta, rudečkasta, bela, pisana ali črna. Nam daje teleta, mleko, sir in maslo. Kadar se pobije, imamo meso, loj, kožo in roge za glavnike in druge reči.

Golob je prav lepa in snažna živalica. Ima perje, perute, kljun in dve nožici. Perje ima večjidel tamno pepelnato, na vratu pa višnjevo, zelenkasto in zlato, ki se lepo spreminja in sveti. Leta naglo, lahko in precej

visoko. Živi se večjidel z zernjem, ki ga po njivah in drugih krajih pobera. Ona znese jajca, in zleže mladiče. Golobje meso je dobro in zdravo.

Cvetlice so rastljine, ki lepo cvetejo in prijetno diše, nas kratkočasijo in veselé. Po njih bčelice med beró, in otroci jih tergajo, si venčke pletejo in si z njimi igrajo. Iz njih se tudi mnoge zdravila narejajo. Rastejo po vertih, senožetih, travnikih, gorah in gojzdih.

6. *Se zapiše, v čem ste si dve osebi ali reči podobne, in v čem si niste podobne.*

Postavim:

Vas in mesto, rež in pšenica, spomlad in jesen.

Vas in mesto je kraj, kjer ljudje prebivajo. V vasi in mestu so hiše in cerkve. V vasi in mestu je veliko dobrih in poštenih, pa tudi dosti hudobnih in sirovih ljudi. V vasi in mestu so lepi verti in zalo drevje. — Pa v vasi so večjidel le kmečki ljudje, ki se s poljem in živinorejo pečajo; v mestu pa stanujejo gospoda, uradniki, učeniki, zdravniki, kupci, umetniki, ki imajo vsak po svojim stanu drugačne opravke. V vasi so hiše majhne, večjidel lesene, tamne in s slamo pokrite; v mestu so pa skoraj vse zidane, svitle in s ceglami pokrite. V vasi se večjidel hiša ne derži hiše; v mestu se pa hiša hiše derži, in lepo ena za drugo versti.

Rež in pšenica je žito, ki na polju raste. Rež in pšenica se seje jeseni in spomladi. Rež zraste na bilki in klasju, in se požanje, posuši in omlati; pšenica ravno tako. Iz reži in pšenice se lahko moka zmelje in kruh speče. — Pa pšenica raste bolj počasi in je tudi debelši in terdniši, kakor pa rež. Rež je zgodaj, pšenica pa pozno zrela. Pšenično zernje je kratko in debelo, reženo pa dolgo in drobno. Iz pšenice se naredi lepa bela moka, iz reži pa bolj slaba in črna. Iz pšenice se speče lepa in bela pogača, iz reži pa le črni kruh.

Spomlad in jesen ste letna časa. Spomladi in jeseni je veliko veseliga in prijetniga. Spomladi in jeseni sta dan in noč enako dolga. Spomladi in jeseni rado dežuje, in so hladne noči. Spomladi in jeseni se orje, seje in vlačí. — Pa spomlad se začne, kadar zima mine, jesen pa nastopi, kadar je konec poletja. Spomladi je od dné do dné zmiraj prijetnejši in gorkejši, jeseni pa od dné do dné bolj merzlo in neprijetno. Spomladi je dan

zmiraj daljši, noč pa krajši; jeseni je ravno narobe. Spomladi začnejo drevesa zeleneti in cvesti, jeseni se pa obletè in gole postanejo. Spomladi žita rastejo in cvetejo, jeseni se pa žanjejo in domu spravljajo. Spomladi ptiči gnjezda delajo in lepo pojó, jeseni pa večjidel jenjajo peti. Spomladi se vse oživlja in veseli, jeseni pa vse umira in razpada. Jesen nas spomni, da bomo tudi mi enkrat umerli in razpadli; spomlad pa nas opominja, da bomo kdaj zopet iz groba vstali.

7. Se zapíše, kako se tu ali tam kaka reč dela.

Postavim:

Povedati, kako in kaj se na polju, vertu, v mlinu in v kovačnici dela; kako se kruh peče, kako se maslo, in kako se sir dela, kako se drevesa cepijo i. t. d.

Kako se na polju dela.

Na polju delajo ljudje in živina. Naj pred se izvozi gnoj na njivo. Potlej se raztrosi. Ratej upreže vole v plug, derži z levo roko ročnik, z desno pa otiko, in odpravlja z njo grude. Kadar je zemljo s čertalam in lemežem razoral, vseje seme, in njivo z brano povleče. Ko žito dozori, ga ženjice požanjejo in s poreslam v snope povežejo.

Kako se na vertu dela.

Na vertu se koplje z motiko in lopato, in potlej se seme seje ali sadike sadé. Miade drevesca se obrežejo in z žlahtnimi cepovi pocepijo. Kadar je suša, se mora cveticam, sadikam in drevescam skerbno prilivati, da se ne posuše.

Kako se v mlinu dela.

V mlinih so kolesa in kamni večjidel tako narejeni, da jih voda goni in verti. Žito se spè na kamen, in izpod kamna se moka melje. Laneno seme, proso in ječmen se tudi v stopah obdeluje.

Kako se v kovačnici dela.

V kovačnici je ognjiše, ki se mu ješa pravi. V ješo se dene oglje, v oglje se vtakne železo, in po tem se z meham piše, da se oglje užge in železo razbeli. Kadar je železo goreče, se vzame s klešami iz ognja, se

položi na naklo, ter se s kladvam kuje in obdeluje, da iskře leté. Tako se delajo žebliji, podkove, šine, verige, sekire in druge reči. Obdelano železo se v vodo vtakne, da se shladi.

Kako se kruh peče.

Kruh se naredi iz moke. Moka se dene v niške, se prilije kropa in se drožjá primesi. To se osoli in dobro premeša, da testó postane. Testó se pusti, da se vzdigne. Vzdignjeno testo se še enkrat pregnjete in se v hlebe, hlebce ali štruce razdeli, ki se po tem v razbeljeno peč vsadé, in tako dolgo pusté, da se dobro spečejo.

Kako se maslo dela.

Maslo se dela iz mleka. Sladko mleko se dene v sklede in se pusti, da se skisa. Kadar se kisa, se loči na dvoje. Mrenica, ki na verh stopi, se imenuje smetena. Spodaj je pa kislo mleko. Smetena se z mleka posname, in v čerfi ali kaki drugi posodi spravi, dokler se je dovolj ne nabere. Kadar se je dovolj nabere, se dene v pinjo, in se z veslam mede, dokler se ne umede, to je, dokler se maslene drobtinice v celo kepo ne sprimejo, drugi ostanki pa v pinjenim mleku ostanejo. Kadar se to zgodi, imamo že sirovo maslo, katero se v štruce ognjete in pri ognju raztopi in skuha. Kadar se kuha, padejo tropine na dno, kar pa bolj pri verhu ostane, je maslo, ki se po tem v kako dežo, čerfo ali lonec vlije, da se sterdi.

Kako se sir dela.

Navadni domači sir se dela iz kisliga, žlahtni pa iz sladkiga mleka. Mleko se posname in se postavi v loncu v gorko peč. Čez nekoliko časa se voda, ki je bila v mleku, na dno usede, in mleko stopi na verh. Potlej se oboje skupaj v rešeto ožmè in razgerne, da se siratka odcedí. Po tem se sir malo osoli in s kimenom potrese, in v skledice ali take torilca vtisne, da je okrogel.

Kako se drevesa cepijo.

Divjaki se na mnogo vižo cepijo. Naj boljši je cepiti z nakladam, naj navadniši pa jih cepljujejo v sklad. Z nakladam se tako le cepi:

Cepič se na debelšim koncu z ojstrim nožkam spre-
kama en palec dolgo od ene strani do druge odreže, in
se zgoraj do družiga ali tretjiga popka prikrajsa, da je
komaj kake tri palce dolg. Tudi divjak se spodaj gori
po strani en palec dolgo odreže, in po tem se tako sku-
paj pritisneta, da je pri obeh koža na koži, les na lesu
in steržen na sterženu, da se nič beliga lesa ne vidi.
Potlej se oboje s pertenim in povoskanim trakam terdo
povije, in drevesce je cepljeno.

Ako se hoče divjak v sklad cepiti, se mora naj pred
tam ravno vprek prežagati, kjer ima naj lepši les in
gladko kožo. Po tem se odžagani divjak z nožem pogladi.
Zdaj se postavi nož na sredo debla in se s kako rečjo
na njega poterka, da se divjak en palec globoko gladko
razkolje. V sklad se zabije zagojzdica, da ga toliko
razkroji, kolikor je cepič debel. Potlej se vzame cepič
in se z ojstrim nožkam, kakor zagojzdica, ošpiči. No-
žek se namreč zasadi vstric eniga popka v cepič, in
se toliko sprekama reže, da debelši konec cepiča en
dober palec pod tem popkam odleti. Po tem se nož za-
sadi v nasprotno stran cepiča, in se zopet potegně, ka-
kor na prejšni strani. Dobro se mora paziti, da pri stra-
nicah cepiča koža ostane, in da je zunanja stran neko-
liko debelši od znotranje. To mora zato biti, da sklad
zunanjo stran povsod na tesnim prime, kadar se cepič
vanj vtakne in se zagojzdica zmakne. Zgoraj se toliko
cepiča odreže, da nima čez dva ali tri popke. Posled-
njič se še divjakova rana s cepivnim voskam zamaže, s
cunjo povije in s trakam ali ličjem poveže, da sklad ne
jenja. V sklad se le bolj debeli divjaki cepljujejo.

8. *Se zapiše, kako se je kaj zgodilo in izšlo.*

Postavim:

Se zapiše, kako se je šolsko izpraševanje izšlo,
kako je bilo na sveti večer, kako so učenci svojiga
učenika k pogrebu spremili i. t. d.

Kako se je šolsko izpraševanje izšlo.

Konec šolskiga leta je bilo šolsko izpraševanje. Prišli
so poslušat gospod tehant, gospod fajmošter, oče župan
in še veliko drugih gosposkih in kmečkih ljudi. Ko se
je odmolilo, se je pričelo izpraševati. Naj pred so go-
spod katehet iz keršanskiga nauka izpraševali. Potlej

je bilo na versti branje, rajtanje, spisje in slovnica. Vse je šlo še dosti dobro. Ko so nehali izpraševati, stopi mlad fantič iz klopi, se ponižno prikloni in začne lepo govoriti. Zahvali se naj pred vsim gospodam, ki so poslušat prišli, obljubi po sprejetih naukih lepo živeti, in spodbada k temu tudi vse svoje tovarše in tovaršice. Ko fantič dokonča, povzamejo gospod tehant besedo, in priporoče prav živo mladim učencam, da naj bodo pridni in dobri, da naj radi v šolo hodijo, in da naj radi ubogajo starše in učenike, ter naj se radi učijo. Potlej pokličejo štiri naj pridniši učence in štiri naj pridniši učenke k sebi, jih očitno pohvalijo in z lepimi bukvicami obdarujejo. Ko se je to zgodilo, vstanejo vsi učenci in učenke in zapojejo prelepo pesem: „V nebesih sim doma.“ Več poslušavcam so med tem solzice v očeh igrale. Vsim pa se je dobro zdelo, da se je izpraševanje tako dobro in glnljivo izšlo.

Kako je bilo na sveti večer.

Približal se je božič in sveti večer. Ko se zmračil in pri farni cerkvi Mario zazvoni, denejo oče žerjavice v čepinjo, vzamejo kadila in blagoslovljene vode, molijo angelovo češenje, pokade okoli hiše, in otroci jih spremljajo. Ko nazaj v hišo pridejo, jih že po navadi merzla večerja na mizi čaka. Pri večerji se pogovarjajo, kako se je že marsikterimu na ta večer godilo, kaj je vse vidil in slišal. Posebno vé hlapec veliko praznih reči povedati. Pa oče so vse take pravlice natanko razložili in jih večjidel zaverгли. Ko so odvečerjali, prižge mladi sin Jožek v kotu pri jaslicah lučice. Vidile so se zdaj lepe podobice pastirčkov in ovčic. Tudi pozlačeni orehi so se, od stropa bangljaje, prav lepo svetili. Oče vzamejo molek, pokleknejo in molijo sveti rožnikranec, družina pa za njimi. Ko so odmolili, dajo oče Jožku zgodbe svetiga pisma, da celi družini prebere, kaj se je sveti večer zgodilo. Potlej prinesejo mati pesmiške bukvice, in vsi zapojejo veselo božičnico. Cela hiša je zdaj v svetim veselju. Ko ura enajst odbije, zabučil pri farni cerkvi véliki zvon. Vse se hiti v cerkev napravljati. Zunaj je terda tama; v cerkvi pa vse svitlo in veselo. Orgle in veselo petje se razlega, in zraven tudi na zvonove tako lepo priterkuje, da skoraj lepši biti ne more.

Tako lepo in veselo je bilo na sveti večer. Vsim je veliko prezgodaj minul.

Kako so učenci svojiga učenika k pogrebu spremili.

Umerli so gospod učenik. Vsi učenci in učenke so jih preserčno ljubili in spoštovali. Hotli so jih še zadnjič počastiti in pokazati, da so jih resnično ljubili in spoštovali. Ko k pogrebu zazvoni, se hitro zberó in lepo zversté. Za črnim križem gredo naj pred fantini in potlej dekliči, vsi v černo oblečeni. Ko v cerkev pridejo, se pričnejo duhovne molitve, in po tem je sveta maša. Tukaj so sami učenci in učenke mašno pesem peli. Ko vse to mine, se pogrebci vzdignejo in gredo proti pokopališu. Vsi učenci in učenke imajo prižgane svečice, in svetijo, dokler njih ljubeznjiviga učenika ne pokopljejo. Marsikterimu so se vidile med tem bridke solzice v očeh, in marsikteri je po svojim učeniku milo jokal in zdihoval. Nazadnje še vsi okoli groba stopijo in zadnjo pesmico: „Počivaj le mirno“, prav milo zapojejo. Potlej potresejo in nataknejo celi grob s cveticami, še enkrat pokleknejo, molijo, in tako svojiga ljubiga učenika izročé milimu Bogu v svete nebesa.

II. Basni.

Basen je zmišljena povest.

1. Osel in koza.

Nekdo je osla in kozo skupaj redil. Koza je bila pa oslu nevošljiva zavoljo njegove klajé; zato mu pravi, da se bo z vsakdanjo vožnjo in nošo vsega poterl, in mu svétuje, da naj se obložen, nalaš ob tla meče, kakor bi ga božjast metala. Potlej bo pa brez dela živel. Oslasti osel kozi verjame. Ko enkrat močno obložen težko nese, telebné v jamo, in se tako pobije, da na pol mertev obleži. Gospodar ročno po zdravnika pošlje. Ko zdravnik bolniga osla ogleda, mu to zdravilo zapiše: Kozje pljuča na drobno razsekajte, in jih oslu vžiti dajte.

To mu bo precej pomagalo. Zdaj gospodar kozo brez odloga zakolje, in ósel se zares kmalo ozdravi.

Šam v jamo pade, kdor jo drugim koplje.

2. Pes in petelin.

Pes in petelin se sprijaznita in skupej popotovata. Ko večer pride, se tako pogovorita, da bo petelin na drevesu, pes pa spodaj v vótlini prenočil. Ko pa petelin po svoji navadi po noči zapoje, se lisica zbudi, pri-teče in ga prosi z drevesa skočiti, ker bi ga zavoljo njegoviga prijetniga glasa rada počastila in objela. Petelin pa ji odgovori: Vratarja imam spodaj; dokler se pri njem ne oglasiš, ne smem z drevesa. Lisica teh besed ne premisli, stopi bližej drevesa in zalaja. Pes se zbudi, plane na lisico, in jo naravnost razterga.

Kdor zvito ravná, se kmalo kesá.

3. Modra miška.

Miška iz luknjice prileze, in ugleda nastavljeno past. „Oho!“ je djala, „vidiš jo past! Presneti ljudje! dve dilici nastavijo, na zgornjo kamnja naložé, v sredi med dilicama pa kos slanine nataknejo, da bi miška slanino okusila, past sprožila in se zdrobila. Pa miši smo modrejši, kakor ljudje. Take zvijače me dobro poznamo. Ne bote me vjeli ne!“ — „Pa povohati,“ je miška djala, „povohati pa dobro slanino saj smem. Nosek pasti še ne more sprožiti. Slanino pa kaj rada duham.“ — Miška v past skoči in slanino prav rahlo povoha. Past je prav mehko nastavljena, in ko se miška slanine dotakne, lop! past zagromí, in miška — mertva leži.

Kdor nevarnost ljubi, se pogubi.

4. Žaba in vol.

Žaba je vidila vola na travniku, in želi njemu enaka biti. Zatoraj začne svojo gerbasto kožo napihovati, ter uprašá svoje tovaršice: Ali nisim tako velika, kakor je vol? Nisi ne, ji pravijo. Le še bolj se napenja, ter zopet uprašá: Sim zdaj vendar velikimu volu enaka? Zopet ji odgovore, da ne. Pa vendar ne neha; z vso močjo se bolj in bolj napenja, in — počí.

Napuh v nesrečo pripravi.

5. Medved in lisica.

Medved in lisica zagledata od daleč panj medu, in pa še nekaj pri njem. Štor je, pravi medved, in hitro proti panju plane. Lisici se pervikrat tudi tako zdi, pa vendar še počaka in bolj natanko pogleda. Zdaj dobro razloči in vidi, da lovec s pušo pri panju stoji in čaka. Ko bi pihnil, jo pobegne lisica po hosti. Kmaló po tem zasliši strel, ki je medveda končal.

Kdor ne pomisli, preden kaj stori, se dostikrat v nesrečo zaleti.

6. Mlada koza in volk.

Stara koza je šla na pašo. Pri odhodu zapove svoji kozičici, da ne sme nikomur vrat odpreti, dokler ona nazaj ne pride. Komaj starka odide, glej, ti že začne volk na vrata terkati in z glasam stare kože klicati: „Odpri mi vrata!“ Ali mlada koza, spomnivši se povelja svoje matere, pogleda skoz okno in ugleda volka. „Ne bom ti vrat odperla ne; zakaj, akoravno ti z glasam moje matere govoriš, te poznam, da si volk, in da mi nič dobroga ne želiš.“

Kdor nauke svojih staršev rad uboga, ga ne tepe nadloga.

III. Povesti.

1. Lagati ne!

Matiček je z nekim kupcam v daljne kraje popotoval, in tukaj se je navadil prav pridno lagati. Ko je domu prišel, ga oče neki dan v bližnje mesto, kjer še nikoli ni bil, saboj vzamejo. Po poti se od mnogih reči pogovarjata, kako je to in uno po svetu. Dojde ju neki mesar z velikim psam. Pri tej priložnosti reče Matiček očetu: Vidil sim, že ne vem dobro kje, še desetkrat večjiga psa, kakor je ta. Bil je gotovo večji, kakor naš naj večji konj. Oče, ki so precej vedili, da se je sinek zlagal, pravijo nato: „Ta se ti je znabiti že malo prevelik vidil; pa vse je mogoče, ker v vsakim kraju

se še kaj posebniga vidi in sliši. Tudi tukaj,“ pravijo oče nalaš, „tudi tukaj, ne daleč od tod, je čudapolna most, ki je pa tako narejen, da, če tak človek čeznj gre, ki se je tisti dan zlagal, se mu gotovo na njem noga zlomi. Le urno hodiva, bova kmalo tam.“ Matiček, ki je vedil, kaj mu je, se je tega zlo prestrašil. Začel je zmiraj bolj zadaj ostajati. Za očetam upije: Oče! kako sim vam že od tistiga velikiga psa pravil, da je tako velik, kakor naš konj? To je res malo preveč, pa tako velik je vendar bil, kakor vol. Oče jo mahajo tiho in zmiraj hitrejši naprej. Matiček upije zopet za očetam: Ne hodite vendar tako naglo, govoriva še malo od tistiga psa. Pes ni bil ravno tako velik, kakor vol, večji je bil pa vendar, kakor kako tele. Prišla sta že do mosta; le še kake stopinje jima je manjkalo, in treba jima je čez iti. Oče hočejo naravnost čez, pa Matiček jih prime za roko rekoč: Ljubi oče! počakajte no še malo, preden čez most gréva. Pes ni bil nič večji, kakor drugi psi. — Oče ga po tem terdo posvaré, in pravijo: „Matiček, lagati ne!“

2. Sraka.

Stari ptičar Matevž je srako imel, ki je znala nekatere besede prav razločno izgovarjati. Če je Matevž rekel: „Sraka! kje si?“ je vselej prav gladko in glasno odgovorila: „Tukaj sim!“ Nobeniga ptiča ni ptičar rajši imel, kakor to srako. Tudi sosedov Tonče je imel veliko veselje nad njo. Zato je stariga Matevža rad in pogosto obiskoval. Ko neki dan Tonče k starimu ptičarju pride, ga ravno ni bilo doma. Tonče željno pogleduje pisano srako, ki je po hiši sem ter tje prijazno skakljala. Ko bi pač jaz kaj taciga imel, pravi sam pri sebi, to bi bilo kaj prijetno! Naglo stopi za krotko srako, jo hitro vjame, in jo v mavho potlači. Zdaj jo misli tiho pobrati in lepiga ptiča odnesti. Pa pri tej priči stopi Matevž v hišo. Da bi mladimu fantu veselje storil, zakliče po stari navadi: „Sraka! kje si?“ In sraka v fantovi mavhi prav krepko odgovori: „Tukaj sim!“

Nič ni tako skrito, da bi kdaj ne bilo očito.

3. Nepokorna Jerica.

Jerica je ptičke rada imela. Večkrat je mater prosila in naganjala, da bi ji kakšniga lepiga ptička pri ptičarju kupili. Bom že vidila, če boš pridna, pravijo mati, znabiti, da ti kaj kupim. Nekiga dne pride Jerica iz šole. Mati jo v izbo k sebi pokličejo rekoč: Zdaj grem malo od doma, pa bom kmalo nazaj prišla. Tukaj na mizi je ta le škatljica, terdo ti zapovem: po nobeni ceni je ne smeš odpreti, še dotakniti se je vari. Če me boš ubogala, ti bom nekaj lepiga dala, kadar domu pridem. Jerica obljubi, da bo ubogala, in mati gredo. Pa komaj so mati dobro na dvorišu, ima Jerica že škatljico v rokah. Oj, tako je lohna, na pokrovcu so pa luknjice, pravi sama pri sebi, kaj bi vendar v njej bilo? Mati ne bodo nič vedili, pravi, če jo odprem, in drugi me nobeden ne vidi. Ko jo še malo ogleduje, prizdigne počasi pokrovček, in glej, lep rumen kanarček zleti iz škatljice, in zažvergoli po izbi! — Hitro hoče zdaj Jerica ptička vjeti in nazaj v škatljico djati, pa ptiček leta urno od kota do kota, in se ne pusti po nobeni viži vjeti. Ko tako vsa prepehana in rudeča za ptičkam skače in ga lovi, odprejo mati vrata. Oj, ti nepokorni otrok! zaupijejo, ali me tako ubogaš? Ravno tega ptička v škatljici sim ti namenila, pa skusiti sim te popred hotla, ali me boš ubogala, kakor si mi obljubila. Vidim, da nisi tako storila; zato bom pa tudi zdaj ptička ptičarju nazaj dala, in ti ne boš nič imela. Jerica joka in prosi. Vse je prepozno, ptička ni dobila.

Kdor mater ne uboga, se kmalo kesá.

4. Skrivna učenica.

Zupanova Nežica je vselej, kadar so odkosili, nekam zginila, da nobeden ni vedil, kam in kako. Kadar je pa bilo čas v šolo iti, se je zopet prikradla in odpravila. To se je godilo več časa. Starji bratec, ki je to že davno zapazoval, sklene, da bo Jerico precej pri prvi priložnosti pasel in poiskal, da bo vedil, kaj ima vsaki dan tako gotoviga in skrivniga. Ko drugi dan Nežica zopet po navadi gre, stopi Lukec za njo, in gleda, kam da bo šla. Nežica gre naravnost po vertu doli v samotno

dolinico, kjer je bila senca gostiga germovja. Bratec gre tudi precej doli, in ko počasi proti germiču stopa in poslušša, sliši neke besedice počasi izrekovati in ponavljati. Zdaj zagleda, in vidi natanko skoz vejice Nežico in pri nji še eno drugo dekelce, Bajtarjevo Reziko, sedeti, kateri pazno v bukvice kaže, in jo besede izrekovati in brati uči. Lukec gre nazaj in pove svojim staršem, kje in kako je Nežico dobil. Vsi so bili veseli, da je Nežica tako dobra, da je čas, ki so ga drugi otroci zaigrali, tako obernila. Od zdaj zanaprej, so djali oče, naj pride Bajtarjeva Rezika le naravnost k nam, in tukaj naj se učite, kakor jima je ljubo in drago.

Dober človek tudi skrivaj dobro stori.

5. Miloserčna Ančika.

Ančika, ko je iz šole šla, sreča na poti staro, slepo ženico, ki ni mogla dalje po poti. Blagi deklici se revna ženica v serce usmili. Precej se ji ponudi, da ji hoče pomagati in jo po poti peljati. Šim še majhna, pravi, pa peljem vas vendar lahko, ker dobro vidim. Žena se ji prime za rokico, in tako greste počasi dalje. Kmaló ji sreča neki gospod, ki postane in revni slepici darek vbogajme da. Zraven pa tudi precej popraša, kdo da je ta deklica, ki revni slepici tako lepo streže. Ko gospod zve, da je Ančika clo ptuja deklica, in ptuji ubožici tako dobra, se zlo zavzame, in Ančika mu je zlo všeč. Prijazno ji ličice pogladi in reče: „Deklica, to je lepo! mlada in majhna si še, pa že vendar tako blaziga serca; tudi tebi moram za to nekaj spominka dati.“ Gospod sname svoj dragi perstan s svojiga persta, in ji ga da rekoč: „Tukaj vzemi ta perstan in hrani ga. Kadar dorasteš, ti bo prav; nosi ga, in spomni se, da je blago in dobro sercé naj večji lepota za leta mladé.“ Ančika se prav lepo in ponižno zahvali, in hrani lepi perstan. Kadar je bila že stara, je imela še perstan, in se spomnila, da je blago in dobro sercé naj večji lepota za leta mladé.

6. Stara verv.

Dva fantina, Milko in Srečko, najdeta staro verv na véliki cesti. Oba bi jo rada imela; zato se začneta

za njo prepirati, da se razlega po bregu in dolini. Milko jo derži pri enim koncu, in Srečko vleče za družiga. Precej časa se pulita za njo, in eden družiga vlačita gori in doli po cesti. Naenkrat se verv preterga, in oba dva v lužo lopita.

Tako se godi vsim svojeglavnim prepiravcam. Bolji je kratka sprava, kakor dolga pravda.

7. Zelod in buča.

Kmetič leži pod hrastam in premišljuje bučevino, ki je zraven njega po plotu rastla. Kar začne z glavo odkimovati rekoč: To mi vendar ne gre v glavo, da una majhna bučevina tako velik in težek sad rodi, močan in velik hrast pa tako malovreden sadek. Ko bi bil jaz svet stvaril, bi bil to gotovo drugač naredil. Hrast bi bil mogel roditi velike in po centu težke buče, bučevina pa drobne želodke. To bi bilo veselje viditi! — Komaj to izreče, potegne veter in želod s hrasta odterga. Pade mu ravno na nos, in ga tako udari, da se mu kri pcedi. O joj! zaupije ves oplášen, zdaj sim pa gorko dobil za svojo modrost. Ako bi bilo to buča, glavo bi mi bila razterla.

Kar Bog naredi, vse prav stori.

8. Vsim ni ustreči.

Mlinar in njegov sin ženeta osla na prodaj. Na poti srečata voznika, ki se jima začudi in reče: Vendar sta nespametna, da pustita osla prazniga iti, sama pa peš capljata za njim! Res je taka, pravi mlinar, in reče svojimu sinu, da naj se na osla usede. Ko dalje gresta, dojdeta družiga voznika, ki je fantiča stermo pogledal in djal: Ti nesramni sin, ali se spodobi, da ti jahaš, tvoj stari oče pa za taboj težko hodijo in sopejo? Fantič odsede, in mlinar se spravi na osla. Kmaló po tem srečata neko kmetico, ki je s polja domu šla in mlinarja navorila rekoč: Vi ste vendar kaj neusmiljeni, da tako široko na oslu sedite, sina pa v blatu pustite! Mlinar vzame zdaj še sina k sebi na osla. Komaj gresta še malo naprej, začne že neki čednik na nju upiti in pravi: Ti uboga žival ti! Glej, oba sedita na ubogim oslu, go-

tovo ga bota končala. Kaj pa hočeva zdaj storiti, pravi fantič očetu, da bova vendar ljudem ustregla? Kar koli storiva, odgovoré oče, ne bo vsim prav in po volji. Tukaj velja pregovor, ki pravi:

Stori, kar veš, da je prav, in ne poslušaj, kaj ljudje govore.

9. Medvedova koža.

Bil je v neki zarašeni hosti silno velik medved. Dva serčna lovca se pogovorita in gresta na lov. Hodila sta cel dan po hosti, pa medveda vendar ni bilo. Na večer gresta v gostivnico in si dobro večerjo in dražiga vina prinesli ukažeta. Ne bo več en dan, sta djala, in medveda bova imela. Povsod sva ga že sledila. Pijmo le na medvedovo kožo, sta kerčmarju rekla, on bo vse poplačal. Pili so ga, da je bila miza mokra, in drugi dan se zopet zgodaj nad medveda odpravita. Ravno proti poldnevu je bilo, kar pride medved po hosti in strašno nad njima renči. Eden lovcev ustrelí; pa medved ne pade. Hitro, kar je bilo mogoče, plane zdaj na drevo, in jo vendar še srečno odnese. Drugi pa, ki je bil še nekoliko zadaj, si še ustreliti ne upa. Na tla pade in se potuhne, kakor da bi mertev bil. Medved pride k njemu, ga okoli preberne, na usta in na nos povoha, ter jo mahne svojo pot naprej. Lovcu na drevesu so se med tem tudi dobro hlačice tresle. Ko od straha že malo počije, se doli priplazi, in gre k unimu, ki je bil na tleh, in je od straha komaj še dihal, ter ga poprašša: Ti! kaj ti je vendar medved povedal, ker ti je nekaj šeptal na uho? Uni odgovori: „Je rekel, da medvedove kože ne prodajajta, dokler medveda nimata.“

Kdor prej zapravi, kakor dobi, mu sreča vselej spodleti.

10. Smert treh razbojnikov.

Trije razbojniki planejo v hosti na popotniga kupca, in mu vzamejo vse denarje, ktere je pri sebi imel. Po tem si rop razdelé. Kmalo so pa lačni in žejni, ter bi radi imeli kaj jesti in piti. Sklenejo toraj, da pojde naj mlajši v bližnje mesto kaj kupit. Ko ta gre v me-

sto, si po poti misli, kako bi priropani denar sam dobiti zamogel. Kmalo se spomni, kaj da hoče storiti. Že vem, kaj bom storil, reče sam pri sebi. Unima dvema bom jedi ostrupil, ki jih bom prinesel, sam jih pa ne bom pokusil. Med tem, ko je mlajši brat v mestu bil, skleneta pa tudi una dva v hosti, da ga bota ubila, kadar iz mesta pride, ter si bota tako še njegov denar prisvojila. Ko tedaj mlajši brat z ostrupenimi jedmi iz mesta pride, ga res pri tej priči zagrabit in umorita. Po tem se mirno usedeta jest. Pa kmalo ju strašno grize in vije po trebuhú, in čez pol ure sta mertva.

Kakoršno življenje, taka smert.

Drugi del.

Pisma.

I. Splošne pravila.

1. Kaj da je pismo, in kako naj se piše.

Pismo je pogovor s človekam, ki ni pričujoč. Kdor pismo piše, mora misliti, da se s tistim, kterimu piše, resnično pogovarja. Pismo je tedaj namestnik ustniga govora.

Akoravno mora pismo z ustnim govorom enako biti, je vendar treba, da se besede, ki se zapišejo, bolj natančno izberejo, lepši sestavijo, in vse bolj obravna, kakor pri navadnim ustnim pogovoru. Zakaj, kar je pisano, ostane pisano, in se ne ve, kam in v ktere roke da še sčasama pride.

Pismo se mora tedaj pisati:

1. Lahko razumljivo in po domače. Pred vsim drugim mora tisti, ki piše, saj toliko pisati znati, da se njegovo pisanje lahko bere. Prizadjeti si tudi mora, da je vse, kar je le mogoče, tudi po slovnici in pravopisu, to je, prav pisano. Vse se mora poredama postaviti. Od reči, od ktere se piše, se mora povedati od konca do kraja, in potlej se še le od druge pripovedovati začne.

2. Se mora pisati spodobno; prijatlam in znancam drugač, kakor ptujim in neznanim. Kaj žalostniga drugač, kakor kaj veseliga i. t. d.

3. Se mora pisati priljudno, to je, da se iz pisma vidi, da človeka spoštujemo, kterimu pišemo. Posebno se mora viksīm spoštovano pisati.

4. Se mora pisati pošteno in pametno, to je, tako, da bi se ne bali pisma tudi vsakimu poštenimu človeku pokazati. Vse, kar ni varno povedati, se mora zāmолčati.

Tudi v jezi ali preveliki žalosti se ne sme pismo pisati. Pisati se mora vselej z dobrim in mirnim srcem.

2. Naslovi.

V pismu se morajo ljudje vikati ali tikati. Gospodo, ptuje in stare ljudi vikamo, prijatle in znanče pa večjidel tikamo, Koga onikati v pismih ni več navada.

Kadar pa v pismu kteriga posebno spoštujemo, mu k pravimu imenu še kako častno besedico pridenemo, in to je naslov.

Postavim:

Cesarju pravimo: Presvitli cesar!

knezu " Svitli knez!

vojvodu " Jasni vojvoda!

papežu " Sveti oče!

škofu " Prečastiti škof!

Uradam se pristavi: slavni.

Postavim:

Slavno ministerstvo!

Slavno kronovinsko poglavarstvo!

Slavna okrajna gosposka!

Slavno sodništvo!

Slavna županija i. t. d.

Za vse druge stanove velja naslov: častiti.

Postavim:

Častiti gospod fajmošter!

Častiti gospod uradnik!

Častiti gospod učenik!

Častiti gospod zdravnik!

Častita gospa učenica!

Častita gospa zdravnica! i. t. d.

Prijatlam se pristavi: dragi, ljubi, ljubeznjivi, preserčni i. t. d.

Postavim:

Dragi prijatelj!

Ljubeznjiva prijateljica! i. t. d.

3. Zunanja oblika pisem.

Kadar mislimo kteriga obiskati, se čedno in spodobno oblečemo. Kadar pa komu pismo pišemo, ga s pismam

obišemo. Pismo mora toraj tudi čedno napravljeno biti.

To je,

1. Pisati moramo s černo in ne pregosto tinto. Popir za pismo mora biti lepo bel, tanak, pa tudi ne tak, da bi tinto pušal. Navadno pišemo na pol pole; ako pa komu vikšimu pišemo, se mora cela pola vzeti.

2. Moramo pisati čedno in razločno, da se lahko bere in zastopi. Čerke in besede se ne smejo zamazati ali izbrisati.

3. Pod verham se pusti dva ali tri perste prostora, in v sredo se zapiše naj pred nagovor ali naslov. Zdaj se pusti zopet kaka dva persta prostora, in potlej se začne pismo, in se piše tako, da na levi strani tudi skozi in skozi malo prazniga ostane.

4. Na koncu pisma se pusti zopet ena versta prazna, in spodaj pride podpis, to je, ime tega, ki piše. Podpiše se kerstno ime in imek. Kadar bi nas tisti, komur pišemo, še dobro ne poznal, moramo k imenu še stan, rokodelstvo, službo i. t. d. pristaviti.

5. Podpisu nasproti pride v posebni kotiček kraj, dan, mesec in leto pisanja.

6. Ko je pismo spisano, se lepo in čedno vkup zloži in z dobrim pečatnim voskam lepo zapečati. Namesto svojiga pečatnika družiga, ali pa še clo kaki denar ali knof na pismo pritisniti, ni lepo in tudi ne varno, zato ker bi ga lahko kdo odpečatil, bral in zopet zapečatil.

7. Da se ve, komu daje pismo pisano, se mora zunaj napis narediti. V napis se postavi naj pred zgoraj na levo stran kraj, kjer je bilo pismo pisano. Potlej pride ime, imek, in če je treba, tudi po domače, potlej stan, in poslednjič spodaj na desno stran kraj tistiga, ki se mu pismo pošlje.

Ako gre pismo v bolj neznan kraj, se mora spodaj na levi strani tudi bližnja pošta, in če gre v kako mesto, tudi ulice in hišna številka zapisati.

Napis mora biti vselej zlo natanko in razločno narejen. Kadar kdo ne ve, kako bi bilo bolj prav, naj se zavoljo tega pri bolj premedenih in skušenih posvetuje. Če je napis slabo narejen, ne more pismo do namenjeniga kraja priti.

Ako se v pismu denarji pošljejo, se mora tudi zu-

naj postaviti, koliko denarja, in kakošen denar da je v pismu. Nespametno bi pa bilo, ko bi kdo hotel skrivaj denarje v pismo vtakniti in jih po pošti poslati, da bi bilo po tem manj poštnine plačati. Vse to se v pismu lahko ošlata, in denarji zapadejo. In če se tako pismo zgubi, pošta tudi nič ne poverne.

Napis se, postavim, tako le naredi:

Iz Krajna.

Častiti gospod Anton Rabič, kupec

v

Goriei.

Naj se odda
v dolgih ulicah hiš. št. 135.

Iz Celja.

Gospod Miha Traven, sloveči zlatar

v

Ljubljani.

Naj se odda
v slonovih ulicah hiš. št. 112.

V pismu je:

350 gl. d. d. v bankovcih:

3 po 100 gl. »	»	300 gl.
5. » 10 » »	»	50 »

skup 350 gl.

Iz Celjovca.

Častiti gospod Verban Poličar, fajmošter

v

Mošnjah

Bližnja pošta na Otoku.

na Gorenskim.

Iz Černice.

Častiti gospod Luka Novak, učenik

v

Brezovici
pri Terstu,

Iz Kamnika.

France Debevc, po domače Piskač, pošten kmet

v

Slavini
na Notranjskim.

Iz Postojne.

Gospa Ana Vidmar, posestnica

v

Idrii.

Naj se odda

v spodnjim mestu hiš. št. 89.

II. Pravila in izgledi naj bolj potrebnih pisem.

Kadar se s kom pogovarjamo, govorimo in pripovedujemo zdaj to, zdaj uno reč. Ravno tako se nam godi, kadar komu kaj pišemo. Zdaj je treba komu kaj naznaniti, zdaj kteriga kaj prositi, opomniti, posvariti, tolažiti i. t. d.

Pisma so tedaj mnoge.

Med navadne in naj bolj potrebne štejemo :

1. Naznanilne pisma,
2. Prosivne pisma,
3. Zahvalne pisma,
4. Vošilne pisma,
5. Milovavne ali tolaživne pisma,
6. Povabilne pisma,
7. Posvetovavne pisma,
8. Opomne pisma,
9. Naročilne pisma,
10. Odgovorivne pisma.

1. Naznanilne pisma.

A. Pravila.

Pismo, v katerim od te ali une reči komu kaj povemo, ali komu kaj naznanimo, imenujemo naznanilno pismo.

Pri naznanilnih pismih se mora:

1. Pomisliti in preudariti, kaj je treba in kaj se sme komu naznaniti.

2. Je treba pomisliti, kako bi se vse to kratko in razločno naznanilo.

3. Se mora od imenitnih reči več in bolj natanko govoriti, kakor od navadnih in neimenitnih.

4. Kaj žalostniga ali pa prav veseliga se ne sme preneglo in koj naravnost povedati, temuč se mora počasi in rahlo do tistiga priti.

B. Izgledi.

a. Mladi učenec piše svojimu bratu prvo pismo.

Ljubi bratec!

Do zdaj sim še malo znal pisati. Le po predpisu sim čerke pisal. Zdaj smo pa jeli tudi iz glave pisati. Précej reči smo že spisali. Danas so nam pa naš ljubi učenik rekli, da se bomo zdaj tudi učili kratke pismica pisati. Nekaj tega so nam že danas povedali. Prvo pismo, ki ga pišem, ga tebi pošljem, ljubi bratec moj! Vem, da je se nerodno in slabo. Prosim te toraj, da mi tudi ti kaj pišeš in poveš, kar ni prav, da se tako kmalo boljšiga pisanja navadim. Večkrat ti bom pisal; pa mi nikar ne zameri, če kaj narobe naredim in povem. Bodi mi ljub bratec; jaz ostanem vedno

tvoj

zvesti brat

Tonček.

V Šentvidu 15. svečana 1852.

b. Sin pove svojim staršem, da mu v rokodelskim uku dobro gre, in da bo zdaj že učilne leta dostal.

Ljubi starši!

Danas vam nekaj veseliga pišem. Štiri leta so minule, kar sim dom zapustil, in se v mesto k mojstru učit podal. Ker učilniga plačila niste mogli odrajtovati, ste se pogodili, da se bom pet let učil. Pretečeno nedeljo so me pa oče mojster k sebi poklicali in me prijazno tako le nagovorili: „Matevž! ti veš, da bi se imel še eno

leto učiti, in brez plačila delati. Ker si bil pa priden in se dobro učil, ti bom zdaj eno celo leto spregledal, te precej v nedeljo uka oprostil, in te za pomočnika vzela.“ — Ne morem vam povedati, ljubi moji starši, kako močno sim bil tega vesel! Skoraj nemogoče se mi je to sperviga zdelo. Ker sim pa vedil, kako rad me je mojster zmiraj imel, sim se zanesel na njegovo obljubo. Od nedelje naprej bom toraj že nehaj učenec biti. Gotovo vas bo, dragi moji, ta novica zlo razveselila. Dobro se mi zdi, da sim težavne leta učenja že dokončal; še bolj me pa veseli, da bom zdaj že kaj zaslužil, in tudi vam kaj pomagati mogel. Zopet se vam vnovič prav lepo zahvalim, da ste me dali učiti, in tako lepo za me skrbeli. Vedno bom

vaš

hvaležni sin

Matevž.

V Krajnu 6. listopada 1852.

c. Sin piše staršem in pove, kako se mu pri vojašini godi.

Preserčni starši!

Ker vem, da zmiraj za me skerbite in že težko od mene kakiga pisma pričakujete, vam tedaj precej pri prvi priložnosti pišem in povem, da sim zdaj v mestu Veroni na Laškim, in da se mi, hvala Bogu, še dosti dobro godi. Na poti je bilo pač treba veliko težav prestati; vendar se mi kaka posebno nadloga ali krivica še nikoli ni zgodila. Mesto Verona je kaj veliko in grozno lepo. Ljudje so še dosti prijazni in priljudni. Samo to nam težko dé, da jih še prav prav malo zastopimo. Vse je laško. Le pri tovarših slišim še kterikrat mile slovenske besede. Sčasama se bom pa tudi tega jezika saj za potrebo privadil in naučil. Moji vikši me imajo radi; jaz jih pa tudi po vsi moči lepo spoštujem in rad ubogam. Vse bi že bilo, ko bi le tako daleč od doma ne bil. Vsaki dan mislim na vas in ljube sestrice doma. Nikoli, ko bi še tako daleč prišel, ne bom vas in svojiga ljubiga doma pozabil. Upam, da tudi vi ne bote nikoli mene pozabili. Prosim vas, pišite mi kmalo kaj nazaj, kako se imate, ali ste še zdravi, in če je kaj

druziga noviga. V ptujim kraju se pač človeku sladko zdi, ako od svojih kaj zvé.

Vse skupaj lepo pozdravim. Bodite zdravi in veseli; jaz sim in bom neprenehama

vaš

pokorni sin
France.

V Veroni 12. kimovca 1850.

č. Prijatelj piše prijatlu, da mu je toča polje pobila.

Dragi prijatelj!

Pretečen četrtek je bil za me in za celi naš kraj žalosten in nesrečen dan. Opoldne se je vroče solnce skrilo, naglo pooblačilo in strašno grometi jelo. Naenkrat prihrumi čez goro hud in neznan vihar. Toča se vsuje in rožlja, da je bilo groza in strah. Vse, kar je bilo zeleniga, nam je potolkla, in neznanu veliko škode naredila. Celo polje je razdjano. Zdaj ne vemo, ali bi zopet sejali, ali pa bi do ajdove setve čakali, zakaj pozno je že. Oh, dragi prijatelj, kaj maraš, ko imaš še lepo polje! Človek, kadar ima, ne vé in se ne spomni, da ima; kadar pa zgubi, čuti še le prav živo, kako hudo je nesrečen biti. Le sreča je še pri meni, da imam še stariga žita nekaj; ako bi tega ne imel, bi se mi pač slabo godilo.

To sim ti naznanil, da bodeš vedil, kako kmalo ena nesrečna ura vse upanje uboziga kmeta v nič spremeni.

Bodi mi zvest prijatelj; jaz sim vedno

tvoj

odkritoserčni prijatelj
Gašper Lipič.

V Ratečah 2. rožnika 1851.

d. Sestrica piše sestrici, da so mati zboleli.

Ljuba sestrica!

Ko si danas teden za nekoliko dni k naši premili gospej tetki v Ljubljano odhajala, sim serčno želela, da bi se ti pri njih ravno tako dobro imela, kakor jaz lani. Ali človek obrača, Bog pa oberne. Nekaj žalostniga ti moram zdaj poročiti, vendar se nikar preveč ne prestraši. Vsi smo žalostni, pa pomagati ne moremo. Bog

bo pomagal! — Naša ljuba mati so nam zboleli. — V nedeljo iz cerkve pridšim je jelo slabeti, in kmalo so se mogli vleči. Zdravnik je sicer rekel, da zdaj bolezen še ni zlo nevarna, pa bi vendar utegnila nevarna postati, če jim kmalo ne odleže. Vsi smo silno klaverni, nobenimu se nič ne ljubi, in nobeden družiga ne želi, kakor da bi se nam preljuba mamka zopet ozdravili, in kmalo postlji slovo dali. Pridi, pridi, ljuba sestra, pred ko moreš. Bolni materi bode to gotovo všeč, in jim se utegne kaj k zdravju pomagati.

Ko te priserčno pozdravim in v duhu objamem, gospej tetki pa spodobno roko poljubim, pristavim še, da te vsi težko čakamo, posebno pa

tvoja

žalostna sestra
Ančika.

V Loki 8. velikiga travna 1852.

2. *Prosivne pisma.*

A. Pravila.

Pismo, v katerim koga kaj prosimo, se imenuje *prosivno pismo*.

Ker take pisma le v svoj lastni dobiček pišemo, si moramo prizadevati, da jih tako pišemo, da se naša prošnja usliši in spolni.

Pisati se mora:

1. Zakaj da si upamo koga kaj prositi, in zakaj da imamo upanje, da bomo uslišani.

2. Prositi se mora lepo, ponižno in kratko.

3. Se mora obljubiti, da bomo uslišano prošnjo prav obernili, za dobrote se hvaležne skazali, in tudi prejete dobrote povernili, če bomo kdaj zamogli in priložnost imeli.

B. Izgledi.

a. Neki učenec prosi svojiga prijatla, da bi mu nove bukve pošodil.

Priserčni prijatelj!

Ko sim bil zadnjič pri tebi, si mi neke nove bukve prebiral in kazal. Veliko veliko lepiga sim v njih vidil.

Ali bi ti pač hotel tako dober biti, svoje bukve meni za kaka dva ali tri dni posoditi, da bi jih malo pregledal in bral? Lepo te prosim, stori mi to; saj veš, da kaj lepiga vselej rad vidim in berem. Nikar se ne boj, da bi ti jih kaj poškodoval. Prav lepe, kakoršne so zdaj, ti bom zopet nazaj poslal. Kadar bom jaz kaj taciga imel, ti bom tudi vselej rad pokazal in posodil, saj sim zmiraj

tvoj

iskreni prijatelj
Aleš Vertnik.

V Borovljah 20. maliga travna 1852.

b. Brat prosi sestričo, da bi razžaljene starše potolažila.

Dobra sestrica!

Pač ti je znano, kako sim uni dan, ko sim bil doma, ljube starše nepremišljeno razžalil. Zlo mi je bilo že zavoljo tega žal, in zlo sim se že kesal. Pred ne bom vesel in dobre volje, in tudi domu si ne upam, dokler ne bom zvedil, da so mi razžaljeni starši zopet odpustili. Na tebe, ljuba sestrica, se zdaj obrnem, in te prav lepo prosim, da bi zdaj ti pri starših za me govorila in prosila. Ti si bila vedno dobra in pridna, in veselje staršev. Radi te imajo, zato tudi tvoje prošnje gotovo zavergli ne bodo. Reci jim, da mi je zlo zlo žal, da sim jih razžalil. Povej jim, da sim se poboljšal, in da zdaj nič tako ne želim, kakor svoje ljube starše zopet prijazne in vesele viditi. Obljubi in odgovori, ljuba sestrica, le vse v mojim imenu. Kar bo treba, vse bom storil, da le zopet odpušenje dobim. Bodi mi dobra, mila sestrica, in stori mi to. Kadar boš tako srečna, razžaljenje zopet poravnati, te prosim, da mi precej pišeš; saj veš, kako težko bom čakal, ker zopet želim biti ljubih staršev pokorni sin, in

tvoj

ljubi bratec
Andrej.

V Celju 18. rožnika 1852.

c. Učenec prosi očeta potrebniga denarja.

Ljubi oče!

Težko mi dene, da morate zmiraj toliko denarja za me izdajati. Rad bi sam kaj prislužil; pa zdaj še tega ne morem. Toraj ni drugač mogoče, kakor da vi, oj dragi oče moj, moje potrebe prevzeti morate. Ko bi vi za me ne skerbeli, bi bilo pač slabo za me. Znano vam je, da sim zdaj v drugo polovico šolskiga leta stopil, kjer se bom zopet drugih reči učiti začel. Gospod učenik so nam zapovedali, da si moramo dvoje nove bukve napraviti. Tudi za pisanje mi je že roba pošla. Prav lepo vas tedaj prosim; pošljite mi zopet nekaj denarja, da se bom s potrebnim preskerbeti in dalje učiti zamogel. Zdaj, ko je ravno somenj, mi lahko po kakim domačim človeku pošljete. Če pa sami utegnete k meni priti, me bo pa še bolj veselilo. Vse, kar mi bote dali, bom prav dobro obernal, in se zmiraj pridno učil, da se ne bote nikoli kesali, da ste toliko za me izdajali.

Lepo pozdravim vas, ljubo mater, brate in sestre, ter ostanem

vas

pokorni sin
Janez.

V Ljubljani 7. sušca 1852.

č. Učenec v mestu prosi svojiga gospoda fajmoštra na kmetih, da bi mu ubožni list napravili.

Častiti gospod fajmošter!

Vašiga blaziga serca prepričan, se prederznem vam pisati, in vas nekaj prav ponižno prositi. Po napovedi našiga gospoda šolskiga vodja je zdaj več milodarov za uboge učence razpisanih.

Vsak prosivec pa mora s priloženim ubožnim listam spričati, da je res ubožen. Tudi jaz bi rad prosil, de bi se mi eden teh milodarov podelil; zakaj znano in gotovo je, da imajo moji ljubi starši le malo premoženja, s katerim se težko preživé, in meni še potrebniga preskerbeti ne morejo. Ubožni list, ki me je učine oprostil, ste sicer, častiti gospod fajmošter, že blagovolili napisati, preden sim se bil v prvo latinsko šolo podal; pa za milodar mi je še posebniga treba. Prosim vas tedaj prav pohlevno, da bi mi kmalo to potrebno spri-

čalo blagovoljno naredili, in ga mojimu očetu izročili, da mi ga še ob pravim času pošljejo.

Terdno se zanesem na znano dobroto vašiga blaziga serca, in zvesto pričakujem, da bote mojo ponižno prošnjo milostljivo uslišali. Zraven pa tudi terdno obljubim, se vedno lepo zadržati in pridno učiti, da bom zmiraj

vaš hvaležni in pokorni služabnik

Jože Stojan,

učenec prve latinske šole.

V Ljubljani 6. prosenca 1852.

d. Kmetovavec prosi svojiga prijatla, da bi mu nekaj žita za seme posodil.

Ljubi prijatel!

Vem in poznam te, da si mi dober in da mi dobro rad storiš; zato se tudi zanesem, da mi tega, česar te bodem prosil, ne boš odrekel. Znano ti je, da smo letoš na našim polju kaj slabo in malo pridelali, in da sterneniga žita clo nič nismo dobili. Pri vas je bila vendar veliko boljši letina in boljši prideški.

Prišel je čas, da bo treba sejati, in nimam žita, da bi ga sejal ne zerna več. Prav lepo te prosim, dragi moj Tomaž, bodi mi tako dober, posodi mi za letoš kakih osem mernikov pšenice, da bom vendar vse njive obsejati zamogel. Pošlji mi jo, če je le mogoče, še ta teden po vozniku, ki večkrat v naše kraje pride.

Drugo leto, ako Bog da, ti jo bom z obilno mero hvaležno vernil. Ako bi se tebi kdaj taka zgodila, ti bom pa tudi jaz iz serca rad pomagal, če bom le mogel.

Upam, da me boš uslišal, in sim vedno

tvoj

pravi prijatelj

Aleš Pegam.

V Hrastju 12. kimovca 1851.

e. Nekdo prosi denarja na posodo.

Častiti gospod!

Ravno zdaj sim se majhne kupčije lotil. Da bi pa boljši od rok šla, mi je treba zdaj nekaj denarja. Ne zamerite, da se prederznem v tej sili vam, častiti go-

spod, pisati in vas prašati: ali bi mi ne mogli kakih 200 gold. za eno leto posoditi? Upam, da mi bote to storili, ker vas dobro poznam, da ste dober in prijazen mož, ki s svojim premoženjem dobrotljivo obračate, in revezem radi pomagata. Ako bote tako dobri, da mi jih posodite, vas prosim, da bi mi pisali, in potlej bom tje prišel, da se bova dalje zgovorila, kako vam je prav, in kar je še treba. Veliko dobriga mi bote s tem storili, ker me bote iz stiske rešili. Storite mi to, častiti gospod, še enkrat vas prav lepo prosim. Vedno vam bom hvaležen!

Da moja ponižna prošnja ne bo zastonj, se terdno zanesem, in sim

vam

vdani služabnik
Matevž Ribnik.

V Ribnici 16. maliga serpana 1851.

f. Dolžnik prosi, da bi posodnik še nekaj časa potrpel.

Častiti gospod!

V dolžnim pismu, ki sim ga vam dal, sim se zavezal, da vam bom konec tega mesca dolg plačal. Ker sim pa ravno zdaj kupčijo naredil, ki mi prav dobro kaže, sim prišel zavoljo tega dolga nekako v tesnobo. Ako bi vam hotel zdaj verniti, bi mogel zopet drugej na posodo vzeti. Prosim vas tedaj, dobrotljivi gospod, da bi me hotli še kakih pet tednov počakati. Do tistiga časa bom pa kupljeniga blaga že toliko prodal, da mi bo lahko dolžno pismo rešiti. Ker sim prepričan, da ste mi vedno radi pomagali in dobro želeli, vem, da mi te prošnje odrekli ne bote. S spoštovanjem sim

vam

vdani služabnik
Matevž Ribnik.

V Ribnici 18. maliga serpana 1852.

3. Zahvalne pisma.

A. Pravila.

Kadar nam kdo kaj dobriga da ali stori, je naša dolžnost, da se za prejete dobrote serčno zahvalimo.

Pismo, v katerim se komu za prejete dobrote zahvalimo, se imenuje zahvalno pismo.

V zahvalnim pismu se mora:

1. Dobrota, ki smo jo prejeli, omeniti in po zasluženju ceniti.

2. Se moramo dobrotniku kratko, pa lepo in serčno za prejete dobrote zahvaliti, in sicer vselej tako, kakor nam samo iz praviga, hvalezniga serca pride. Zahvaliti se pa moramo toliko bolj, kolikor večji je bila dobrota, katero smo prejeli.

3. Zahvala se pa tudi ne sme predolgo odlašati. Če ni bilo mogoče se kmalo zahvaliti, se mora v pismu odkritoserčno povedati, kaj da nas je zaderževalo, da se nismo ob pravim času zahvalili.

B. Izgledi.

a. Učenec pošlje svojimu prijatlu posojene bukve nazaj, in se mu zanje lepo zahvali.

Dragi prijatel!

Tukaj ti pošljem posojene bukve nazaj. Z velikim veseljem sim jih prebiral in pregledoval. Prav lepe in kratkočasne so se mi zdele. Veliko potrebniga in dobriga sim si zamerkal iz njih. Prav lepo se ti zahvalim, da si mi jih posodil. Ni je reči, ktera bi me bolj veselila, kakor če kake lepe bukve v pest dobim. Lahko si tedaj misliš, kako veliko je bilo moje veselje nad tvojimi bukvami, ker ti odkritoserčno povem, da tako lepih bukev, kakor so té tvoje, še nikdar nisim v rokah imel. Vse si bom prizadel, da si jih tudi omislim. Pridi kaj k meni, da se bova kaj pogovorila, in da mi boš povedal, kje se take lepe bukve dobé, in koliko da ve ljajo. In če ti bodo ktere iz moje knjižnice všeč, ti jih bom z veseljem posodil.

Bodi zdrav in vesel, in ne pazabi

svojiga

hvalezniga prijatla

Janeza.

V Srednji Vasi 26. maliga travna 1852.

b. Sin se zahvali staršem za poslano denarje.

Dobri starši!

Na križev dan sim z velikim veseljem prejel pismice in denarje, ki ste mi jih poslali. Zdaj si bom pa potrebne reči že lahko napravil in kupil. Prav serčno se vam zahvalim za poslane denarje in za vse dobrote, ki ste mi jih že sto in stokrat skazali. Pač sim srečen, da imam tako dobre starše, ki tako radi za me skerbé. Bog vam daj srečo in žegen božji, in tudi meni, da se bom vedno lepo obnašal, pridno učil, in vam tako veselje delal, ter vam za zdaj s tem poplačal, kar mi dobriga storite. Z Bogam!

Vaš

hvaležni sin
Janez.

V Ljubljani 17. velikiga travna 1852.

c. Zahvala za posojene denarje.

Častiti gospod!

Ker ste že dvakrat mojo prošnjo tako urno uslišali in spolnili, ste mi veliko dobriga storili, in me iz velikih skerbi in zadreg rešili. Kupčijo sim srečno dokončal, in vse prav dobro izpeljal. Ne bilo bi mi mogoče tega storiti, ko bi mi vi ne bili pomagali. Zdaj vam pošljem posojenih 200 gold., in se vam preserčno zahvalim, da ste mi jih posodili. Zagotovim vas, da se bom vselej na vašo dobroto spomnil in vam pokazal, da sim vam res hvaležen.

S spoštovanjem ostanem vedno

vaš

hvaležni služabnik
Matevž Ribnik.

V Ribnici 6. kimovca 1852.

č. Učenec se zahvali gospodu učniku konec šolskiga leta za prežete nauke.

Častiti gospod učenik!

Moja prva in sveta dolžnost je, da se vam zdaj, ko smo šolsko leto končali, za vso vašo skerb in prizadevanje prav serčno zahvalim. Ne morem izšteti, koliko dobriga ste mi storili. — Vedno ste po vsi moči za me skerbeli in me lepo učili. Vse, kar mi je k časni in

večni sreči potrebniga, ste me naučiti želeli. Zmiraj ste bili moj naj boljši učenik. Ne vem, kako bi se za toliko dobroto dovolj zahvaliti zamogel? — Besed mi zmanjkuje, vam svojo hvaležnost po volji dopovedati. Tolika dobrota se pač ne da nikoli poverniti. Vendar vem, da vam bo, častiti gospod, gotovo dopadlo, če vam slovesno obljubim, vse lepe nauke in napeljevanja, ki ste mi jih v glavo in serce vtisnili, vedno v djanju spolnovati, in si vedno prizadevati, vam z lepim vedenjem veselje in čast delati. Neprenehama mi bodo vaše lepe vodila in vaši zlati nauki pred očmi, in nikdar se ne bom dal preslepiti, in zmotiti, da bi mi vaši lepi opomini samo krog ušes pošumeli. Tudi hočem vsaki dan dobrotljiviga Boga prositi, da bi vam milostljivo dodelil, kar koli potrebujete na duši in na telesu, in vam vse povernil, česar vam jaz poverniti ne morem. Nikoli ne bom pozabil, kaj da sim svojimu učenikú dolžan. Zmiraj bom z naj večjim spoštovanjem

vaš

naj hvaležniši učenec,
Jože Kopač.

V Novim Dolu 30. velikiga serpana 1852.

4. Vošilne pisma.

A. Pravila.

Kadar se našim zlahtnikom, prijatlam in vikšim dobro godi, jim moramo srečo iz serca privošiti, in se z njimi vred veseliti. Tudi je lepo in spodobno, da jim včasi ob posebnih priložnostih svoje spoštovanje, ljubezen in prijaznost razodenemo, in se jim tako počeno prikupiti želimo.

Pismo, v katerim komu srečo vošimo, ali mu svoje veselje nad njegovo srečo na znanje damo, se imenuje vošilno pismo.

Srečo vošiti je posebno primerno ob godeh, o novim letu, kadar kdo kako nevarno bolezen srečno prestopi, kako težavno delo, ali kaj družiga imenitniga srečno izpelje i. t. d.

Vošilno pismo se mora pisati:

1. Ljubo in serčno, tako da se tistimu, ki se mu piše, dobro prileže. Vsiga nepotrebniga in presiljeniga prilizovanja se je pa treba varovati.

2. Konča se večjidel s priporočenjem v ljubezen, prijaznost i. t. d.

B. Izgledi.

a. Minica materi za god srečo voši.

Premila moja mamica!

Vaš veseli god me spomni velike dolžnosti, se vam za vse prejete dobrote prav lepo zahvaliti, in vam naj večji in lepši srečo iz serca vošiti. Bog vam daj ljubo zdravje, rajsko življenje in vsiga, česar potrebujete na duši in na telesu. Neskončno dobrotljivi Bog naj vam stokrat poverne, kar ste meni dobriga podelili in storili. Vedno vedno hočem moliti in ljubiga Boga v nebesih prositi, da bi vam, draga mamica, srečo dal, in vam vsiga podelil, kar koli bi vaše blago serce razveselilo. Hočem se pa tudi zmiraj dobro in pridno učiti, da bom, kakor dozdaj, tudi zanaprej vedno

vaša

pokorna in hvaležna
Minica.

V Radomljah 8. kimoveca 1852.

b. Sin očetu za god srečo voši.

Ljubeznjivi oče!

Jutri je vaš god, in vam srečo vošiti moja dolžnost. Bog vam daj veliko let zdravih in veselih doživeti! Ako bote vi srečni, bom z vami tudi jaz vesel. Pridno bom za vas molil in Boga prosil, da bi vam dal, kar vam je treba za dušo in telo, in bi vam vse povernil, kar ste dobriga storili

svojimu

hvaležnemu sinu
Tončetu.

V Dravljah 19. sušca 1852.

c. Prijatelj prijatlu piše, in mu novo leto voši.

Predragi prijatelj!

Nastopili smo danes zopet novo leto, ki nam bo veliko veseliga, pa gotovo tudi marsikaj hudiga in britkiga prineslo. — Vošim in želim ti, dragi moj Tomaž, da bi

ti letošnje leto veliko več veseliga in dobriga prineslo, kakor pa neprijetniga. Ljubeznjivi nebeški Oče naj ti zdravje, srečo in vsiga da, kar si sam vošiš in želis.

To je, kar ti ob kratkim, pa iz praviga, dobriga serca resnično vošim. Ostani in bodi tudi letos moj ljubi prijatelj, kakor sim tudi jaz

tvoj

zvesti prijatelj
Juri.

V Černomlju 1. prosenca 1852.

č. Prijatelj piše Jurju nazaj, se mu zahvali za vošilo, in mu tudi on ob kratkim srečo voši.

Preljubi moj Juri!

Tvoje prijazno in serčno vošilo za novo leto sim z veseljem bral. Vidim, da si še vedno moj stari prijatelj. Lepo se ti zahvalim za tvoje lepo vošilo, in ravno to, kar si ti meni vošil, tudi jaz iz serca tebi vošim. Bog nama daj obema skup prav srečno in veselo novo leto! — Najna prijaznost naj se ponovi z vsakim novim letom, ta naj vedno živa in serčna ostane, in po tem je srečen

tvoj

iskreni prijatelj
Tomaž.

V Podgabru 2. prosenca 1852.

d. Prijatelj prijatlu srečo voši, in se veseli, ker se je zopet ozdravil.

Preserčni prijatelj!

Kolikorkrat sim kteriga znanca iz vašiga kraja dobil, sim vselej skerbno popraševal, kako je že s tvojo boleznijo. Zlo sim se bal, da bi ne bilo kaj nevarniga. Vsaki dan sim se spomnil na zlate pretečene ure, ki sva jih še nedavno zdrava in vesela vkup vživala. Zmiraj sim želel, in Boga prošil, da bi se ti zopet ozdravil, in da bi se nama zlati in veseli časi vernili. In, hvala bodi Bogu! moja serčna želja se je veselo spolnila. Preljubi moj Matiček, ti pač ne veš, kako zlo me je danes razveselilo, ko mi je tvoj sosed povedal, da ti je že boljši, da si že vstal, in da se že sprehajaš. Ničesar zdaj tako serčno ne želim, kakor tebe, ki si mi ljubez-

njiv bratec, zopet zdraviga in veseliga viditi. Ako Bog da, se bova kmalo zopet skupaj veselila in dobro imela. Berž, ko bom mogel, bom k tebi prišel, da se bova zopet po starim veselila in novo srečo vživala, ker je tebi dano ljubo zdravje, meni pa je ohranjen ljubeznjiv prijatelj.

Bog te ohrani zanaprej vedno zdraviga in veseliga, da mi boš zmiraj vesel in ljub bratec, kakor sim tudi jaz vedno

tvoj

iskreni prijatelj

Tone.

V Radolici 2. rožnika 1852.

e. Učenec svojimu velikimu dobrotniku gospodu fajmoštru za god srečo voši.

Častiti gospod fajmošter!

Premili dobrotnik!

Danas je dan, na kteriga sim že velikrat mislil, in se ga veselil. Nikar tedaj za zlo ne vzemite, da vam, častiti gospod, danas pišem, in vas k vašimu veselimu godu iz serca vezovati želim. Vse leta, kar pomnim, ste mi bili velik dobrotnik. Ko bi se vam pač za vse dobrote vredno zahvaliti zamogel! Ali revček tega nikoli zadržati ne morem. Zastonj bi poskušal vam z besedami povedati, kar moje hvaležno serce občuti. Ljubi, večni Bog, ki vse ve, naj spolni moje serčno vošilo, in naj vam da naj večji srečo vse vaše žive dni. On naj vas váruje in ohrani še mnogo let, da bote nam zapušenim revčikam še dolgo dolgo mil dobrotnik in skerbin oče. Vsaki dan bom molil in prosil Boga, da bi vam povernil, kar vam sam nikoli poverniti ne morem. Prosim, da bi me tudi v prihodnje v svoji blagovoljnosti ohranili, in sim z naj večim spoštovanjem

vaš

naj hvaležniši služabnik
France Skalar.

V Mengišu 9. sušca 1852.

5. Milovavne ali tolaživne pisma.

A. Pravila.

Kakor se veselimo, kadar se našim žlahtnikom, prijateljem in vikišim dobro godi, ravno tako jih moramo tudi milovati in tolažiti, kadar jih nesreča zadene.

Pismo, v katerim koga milovamo ali tolažimo, se imenuje milovavno ali tolaživno pismo.

Pri milovavnih ali tolaživnih pismih se mora:

1. Žalost tistiga, kteriga milovamo ali tolažimo, prav premisliti, in kratko in počasi omeniti.

2. Tolažiti se mora, kar je mogoče, s tem, kar je tistimu, ki se tolaži, primerno.

3. Tolaži se s previdnostjo božjo, z resnicami svete vere in z izgledi.

4. Se mora obljubiti vse storiti in pomagati, da bi se žalost in nesreča pomanjšala in pozabila.

5. Varovati se pa tudi mora, da tolažba ne pride prezgodaj, in tudi ne prepozno. Prezgodaj tolažiti bi nič ne izdalo, in bi bilo zastoj; prepozna tolažba bi pa žalost zopet ponovila in povikšala.

B. Izgledi.

a. Prijatelj tolaži prijatla, ki mu je bratec umrl.

Ljubeznjivi prijatelj!

Tebi in meni je nemila smert veliko zgubo in žalost naredila. Vzela je tebi ljubiga bratca, meni pa preblaziga prijatla. Žalost in solze, ktere sva za njim potočila, je ljubi ranjki gotovo zaslužil. Bil je dober in blag mladeneč, da je malo več taci. Najno žalovanje je tedaj gotovo pravično za toliko zgubo. Pa, ali hočeva neprenehama žalovati? Ali bova tudi zdaj zalovala, ko se ranjki v naj boljšim in lepšim kraju veseli? Šel je sicer od naju, vendar naju za večno ni zapustil. Ne bode dolgo, in midva greva tudi za njim, in potlej se bomo skupaj veselili brez konca in kraja. To je edina misel, ki naju v sadanjim žalostnim stanu tolažiti zamore. Bodi tedaj potolažen, ljubeznjivi prijatelj, in ne žaluj več. Misel, da se bomo kdaj zopet veseli vidili, naj te mirno in sladko

tolazi. — Če boš kterikrat od mene kaj potreboval, ti bom z veselim sercam, če bom le mogel, vselej rad pomagal, saj sim vedno

tvoj

iskreni prijatelj
Stanko.

Na Jesenicah 18. prosenca 1852.

b. Prijatelj bolniga prijatelja tolazi.

Dragi moj!

Vselej sim se tvojiga pisma zlo razveselil. Vselej si mi kaj veseliga ali kratkočasniga povedal; ali to pot me je pismo, katero mi je tvoj brat pisal, močno močno prestrašilo. Z veliko žalostjo sim zvedil, da si naglo zbolel, in da več iz postlje ne moreš. Jaz bi nikoli ne bil verjel, da te bode tako nagla bolezen potlačila, ker si bil vedno zdrav, kakor riba v vodi. Upam, da boš kmalo zopet ozdravel, ker si bil zmiraj terden in čverst. Derži se natanko, kar ti bo zdravnik ukazal in svetoval. Mlad si še, lahko boš prebolel, če boš le po ukazu modriga zdravnika ravnal. Tudi pri nas je bilo zdaj veliko bolnih, pa so se vendar skoraj vsi srečno ozdravili. Zaupaj tudi ti, in ne bodi preveč boječ in nevoljen. Bog ti bo dal zopet ljubo zdravje in še vesele dni. Kadar bom količkaj časa imel, bom prišel precej k tebi pogledat, kako ti je. Do tistiga časa se pa dobro pozdravi. Vedno bom na tihim molil, da bi te že zdraviga in veseliga našel; saj veš, da sim vedno

tvoj

zvesti prijatelj
Juri Pogodin.

Na Pivki 13. listopada 1852.

c. Prijatelj prijatelja tolazi, ki mu je toča polje pobila.

Ljubi moj prijatelj!

Zlo me je zbolelo, ko sim zvedil, da je pri vas huda ura razsajala, in ravno tebi, dragi bratec, naj večji škodo naredila. Res je žalostno, ko ena sama nesrečna ura naj lepši polje in upanje cele družine tako naglo razdene, in celi poljski trud v nič spremeni. — Težko mi dé, da se ti je taka nesreča prigodila; vendar kaj

pomaga žalovati, s tem gotovo nič boljši ne bo. Veliko revnim pa se bo zdaj še veliko slaběji godilo, kakor pa tebi. Ti imaš še vendar nekaj lanskiga žita, ki si ga obilno pridelal. Lahko si boš pomagal. Ko bi pa vendar kaj potreboval, mi le odkritoserčno povej. Z veselimi srcem ti bom s tem in unim po vsi moči postregel, saj me poznaš, da sim

tvoj

pravi prijatelj
France Globočnik.

V Tuhinju 10. rožnika 1851.

6. Povabilne pisma.

A. Pravila.

Kadar bi radi, da bi k posebnim slovesnostim, veselnicam in drugim veselim prigodbam naši zlahtniki, prijatelji in vikši prišli, jim moramo to naznaniti in jih povabiti, da naj nam čast skažejo, in k našim slovesnostim in veselnicam pridejo.

Pismo, s katerim koga k tej ali uni reči povabimo, se imenuje povabilno pismo.

Pri povabilnih pismih se mora:

1. Popisati in naznaniti to, k čemur ga povabimo.
2. Povabilo se mora vselej priljudno in serčno narediti. Tudi se mora pristaviti in prositi, da želimo, da bi bilo naše povabilo uslišano.

B. Izgledi.

a. Prijatelj prijatelja na napravljeno veselico povabi.

Preljubi prijatelj!

Znano ti je, da sim letošnjo spomlad naš vertec okopal, zagrabil in lepo zasadil. Zdaj vse naj lepši raste. Cvetlice vse cvetejo, drevje je košato in vse je prav lepo in prijetno. Namenil sim nekaj svojih ljubih prijateljev povabiti, in v nedeljo popoldne majhno veselico narediti. Ljubi Marko! ti si pač moj prvi prijatelj in dragi bratec; prosim te, ne odreci mi, in pridi v nedeljo po popoldanski službi božji k meni, da se bomo skupaj veselili. Tudi drugih bo precej prišlo; posebno te bo

neki prijatelj zlo razveselil. — Na vertu v zeleni senčici bomo malo južnali, se kaj lepiga pogovorili, po tem pa eno zapeli. Nazadnje sim pa še nekaj posebniga pripravil, pa ti zdaj še ne povem, zato da boš gotovo prišel. — Pridi, pridi, ljubi moj Marko, ne bo ti žal. Večkrat si se že preprical, kako zlo te ljubim in rad pri sebi imam; zato se tudi terdno zanesem, da boš gotovo prišel in razveselil

svojiga zvestiga prijatla
Andreja.

Na Kamnitniku 28. velikiga travna 1852.

b. Povabilo prijatla na somenj.

Ljubi prijatelj!

Danas teden bo pri nas cerkveno žegnanje in velik shod. Po stari navadi, kakor veš, spečemo o somnju malo boljši kruh, in smo večjidel tudi radi malo bolj židane volje, kakor drugikrat. Znanci in prijatli pridejo na ta dan radi vkup, da se kaj pogovorè, in malo posvetujejo. Obljubili so mi že nekteri, de bodo prišli. Pa brez tebe, ki si mi vedno naj ljubši prijatelj, bi za me ne bilo veseliga somnja. Zatorej te prosim, da bi tudi ti prišel. Zlo me bo veselilo, ako prideš. Nikar se ne pusti preveč prositi. Pridi prav prav gotovo! Če Bog da, se bomo dobro imeli. Da boš gotovo prišel, se terdno zanesem, in ostanem

tyoj

prijatelj
Miha Skodlar.

Na Vidovcu 13. maliga serpana 1852.

c. Povabilo k pogovoru.

Ljubi prijatelj!

Akoravno sim že dolgo želel s tabo nekaj posebniga govoriti, vendar nisim imel nikoli prave priloznosti, da bi se bila sama pogovorila. Vedno sva bila med drugimi, kjer se nama ni bilo mogoče vsiga zmeniti, kar sim želel. Tudi k tebi bi bil že rad prišel, pa ne vem kdaj, da bi te doma dobil, ker zmiraj kam greš. Zdi se mi, če sim prav zvedil, da boš danas popoldne v Žalno prišel.

Prosim te, potrudi se še malo dalje, in pridi do mene.
 Pridi le gotovo, ljubi moj; težko te bom čakal. Z Bogom!
 Tvoj prijatelj

Ožbe Ozimek.

V Višnji Gori 15. velikiga serpana 1852.

č. Povabilo gospodu fajmoštru na stoletni god stariga očeta.

Častiti gospod fajmošter!

V četrtek, na svetiga Tomaža dan, bodo naš stari oče ravno sto let stari. Lepa starost je to, ki se le redkimu primeri. Po vsi moči si bomo prizadjali, ta veseli in imenitni dan tudi veselo in imenitno praznovati. Jaz, kakor naj starji sin, vnuki in vnukov žene, sinovi in hčere se bomo zbrali dobrimu očetu svoje spoštovanje in serčno vošilo na znanje dati. Vse, kar je pri hiši, se mora veseliti! Tudi nekaj sosedov in znancov smo k tej veselici povabili. Naj ljubši bi nam pa bilo, in stariga očeta bi tudi kaj zlo razveselilo, ko bi takrat tudi vi, častiti gospod fajmošter! priti blagovolili. V imenu cele družine vas tedaj lepo prosim in spodobno povabim, da bi na ta veseli dan prav gotovo k nam prišli. Ako bomo imeli vas, častiti gospod fajmošter, pri sebi, bo še le naše veselje popolno. Ker sim prepričan in vas poznam, častiti gospod, da ste k takim veselicam vselej radi prišli, upam, da bote mojo prošnjo dobrovoljno uslišali.

S spoštovanjem sim
 vam

vdani
 Jože Verbič.

V Ponikvi 19. grudna 1851.

7. Posvetovavne pisma.

A. Pravila.

Večkrat se primeri, da si v tej ali uni zadevi sami ne vemo in ne moremo pomagati, ker nismo dosti skušeni. V takih okolinostih se moramo na kakiga prijatla ali znanca obrniti, in ga za potrebno podučenje in dober svèt poprašati.

Pismo, v katerim koga za svèt prašamo, se imenuje posvetovavno pismo.

Kadar se posvetovavno pismo piše, se mora:

1. Povedati, zakaj da imamo do kteriga zaupanje, da pri njem sveta išemo.

2. Reč, zavoľjo ktere sveta prosimo, se mora natančno razložiti in popisati, da se nam po tem zamore kaj svetovati.

3. K zadnjimu se mora še pristaviti, da homo za dober svèt hvaležni, in se homo, če bo le mogoče, natančno po njem ravnali.

B. Izgledi.

a. Neki mladeneč, ki so mu oče umerli, prosi svojiga strica v mestu, da bi mu svetoval, kaj in kako bi mu bilo zdaj naj bolji storiti.

Ljubi gospod stric!

Ni še dolgo, ker ste bili sami priča velike zgube in žalosti, ker so nam naš ljubi oče tako naglo umerli. Močno sim žalosten, ako pomislim, da sim svojiga ljubiga in skerbniiga očeta tako kmalo zgubil. — Zdaj nimam nobeniga več, da bi mi kaj storil in poskerbel. Okoli in okoli so vsi le ptuji ljudje. Zlahte nikjer več nimam, kot samo vas, ljubi stric, ki bote gotovo tudi za me kaj poskerbeli. Ker vas poznam, da ste, kakor so bili moj oče, blaziga in dobriga serca, mi je lahko vas prositi in se vam lepo priporočiti, da bi mi hotli zdaj vi oskerbnik in oče biti. Znano vam je, da sim dozdej v domačo šolo hodil, in se brati in pisati že precej navedil. Služit iti me eni nagovarjajo; eni mi zopet pravijo, da bi se kakiga rokodelstva lotil. Pač bi mi bilo bolj všeč, ko bi se kaj naučiti mogel; pa sam sim revež, in si pomagati ne vem.

Prosim vas, ljubi stric, svetovajte mi, kaj bi bilo bolji za me, da bi šel služiti, ali se pa kakiga rokodelstva učiti? — Potlej vas pa še tudi prav pohlevno prosim, če bote pri volji, da se grem kaj učiti, da bi mi kakiga mojstra v mestu dobili, kteriga poznate, da bi bil za me naj boljši. Saj veste, da si sam ne znam in

tudi ne morem pomagati; svetovajte in pomagajte mi te-
daj, ljubi stric, vedno bom
vaš pokorni bratanec
Matia.

V Hodišah 21. svečana 1852.

b. Prijatelj stariga prijatla prosi, da bi mu svetoval, ali bi se zemljiše, ki je na prodaj, dobro kupilo ali ne.

Ljubi moj Janez!

Poznam te, da si previden in odkritoserčen mož, ker si mi že velikrat dobro svetoval in me iz te ali une stiske rešil. Za tega voljo se tudi zdaj k tebi obrnem, in te zopet za dober svet poprašam.

Znano ti je, da je zdaj v vasi neko zemljiše na prodaj. Ker sim si ene leta sem nekaj prihranil, in mislim, da denarje naj bolji naložim, ako zemlje za nje kupim, sim si namenil to zemljiše kupiti, ako ne bo predrago. Vendar bi popred rad zvedil, koliko je zemlje, koliko njiv, travnikov in gojzdnih delov, koliko bi bilo vse skupaj vredno, z eno besedo, ali bi bilo vredno to zemljiše kupiti ali ne? Prosim te tedaj, ljubi moj Janez, povej in svetovaj mi, kaj mi je storiti? — Piši mi precej, ko moreš, in povej mi, kaj in kako se kaj tebi zdi? Zagotovim te, da se bom gotovo tvojiga sveta držal, zato ker sim prepričan, da je tvoja beseda vselej dobro preudarjena. Prosim te še enkrat, odgovori mi kmalo, da bom vedil, kaj in kako. Z Bogam!

Tvoj

prijatelj

Matevž Brencé.

V Hrašah 20. kimovca 1852.

c. Prijateljica prijateljico prosi, da bi ji svetovala, ali bi pesterno, ki se ji v službo ponuja, vzela ali ne.

Ljubeznjiva prijateljica!

Vem, da si moja prava prijateljica, na katero se smem zanesti. Prav zaupljivo te bom nekaj za svet poprašala, kar mi boš tudi gotovo natanko povedala.

Dobro veš, da imamo pri nas majhniga otroka, ki si še sam nič pomagati ne more. Rada bi mu tedaj do-

bila kako dobro varhinjo, da bi ga, kadar kam po opravkih grem, brez skerbi pustiti zamogla. Sem ter tje sim že popraševala, kje da bi kako dobro pesterno dobila. Tudi ponujalo se mi jih je že več. Med drugimi tudi tista Uršica, ki ste jo enkrat že pri vas imeli. Prav pripravna deklica se mi zdi. Ker vem, da jo ti, ljuba moja prijateljica, dobro poznaš, te prav lepo prosim, da mi poveš in svetuješ, ali bi jo vzela ali ne? Dobro veš, da mi je na tem veliko ležeče. Ako mi jo boš ti priporočila, jo bom kar naravnost brez vse skerbi vzela, zato ker vem, da mi boš prav odkritoserčno svojo misel povedala. Da mi boš kmalo odgovorila, se terdno zanesem, in sim neprenehama

tebi

vdana prijateljica
Katra Tičarica.

V Kostanjevici 10. listopada 1852.

8. Opomne pisma.

A. Pravila.

Opomne pisma so take, v katerih koga, ki nam je zayoljo kake reči besedo dal, storjene obljube spomnimo.

Pri takih pismih je treba pomniti:

1. Ako je bilo to, česar koga opomniti hočemo, le zgol iz dobrote obljubljen, se mora tisti, ki nam je kaj obljubil, le prositi, ne pa naravnost opominjati, da naj svojo obljubo spolni.

2. Ako se pa kdo opomni, kako dolžno reč spolniti, naj se pervikrat le popraša, kako je, da ni še svoje besede spolnil. Ako pa tako rahlo opominovanje nič ne izda, se sme tudi terši prijeti. Sirovosti se je pa treba vselej varovati.

B. Izgledi.

a. Nekdo prijatla opomni, da bi mu obljubljenemu semensko ajdo poslal.

Ljubi moj France!

Ko sva bila danas štirinajst dni pod lipo skupaj, si mi obljubil ene mernike ajde za seme posoditi. Tudi si

bil tako dober, da si še perstavil, da jo bo tvoj hlapec, ki večkrat v naše kraje pride, sem pripeljal. Ker se pa zdaj že tisti čas približuje, da bo treba sejati, te še enkrat lepo prosim in opomnim, da bi mi hotel precej, ko ti bo mogoče, omenjenih šest mernikov semenske ajde poslati. Kar plačilo ali vernilo zadene, bom gotovo skerbela. Da mi tega ne boš odrekel, se zanesem, in sim

tvoj
stari prijatelj
Anton Iskra.

V Metliki 10. maliga serpana 1852.

b. Nekdo opominja dolžnika, ki že dve leti ni nič obresti odrajtal.

Prijatelj!

V dolžnim pismu, ki sva ga pred dvema letama za 500 gold. naredila, ste obljubili in se zavezali 5 odst. vsako leto natanko odrajtovati. Ker ste pa zdaj že dve leti pretekle, in mi še nič niste dali in poročili, mislim, da ne bote za zlo vzeli, ako vas tukaj prijazno opomnim, da bi tistih dolžnih petdeset goldinarjev precej, še ta mesec, plačali. Ko bi tega ne storili, bom prisiljen vas za celo šumo prijeti. Vem, da se tako daleč vendar ne bote pozabili, ter mi kmalo odgovorili in plačali. Zmiraj sim pa še, kakor popred,

vaš

prijatelj
Juri Zajic.

V Brežicah 7. prosenca 1852.

9. *Naročilne pisma.*

A. **Pravila.**

Kadar kdo kako blago ali kaj družiga iz daljnega kraja dobiti želi, mora zavoljo tega komu pisati, in si ga pri njem naročiti.

Pismo, po katerem si kar bode naročimo, se imenuje naročilno pismo.

V naročilno pismo je treba natanko zapisati:

1. Koliko hočemo kakiga blaga ali kake druge reči, in kakošno da mora to biti, kar smo naročili.

2. Se mora vselej povedati, kdaj in kam se ima naročena reč poslati.

3. Se mora cena in plača določiti, in vse, kar je le mogoče, prav kratko in natanko zapisati.

B. Izgledi.

a. Neki posestnik si pri kolarju nov voz naroči.

Ljubi kolar!

Moj sosed Dobrin mi je pravil, da ste mu novi voz dobro naredili, in da je prav zadovoljen z vašim delam. Tudi jaz bi zdaj take kola rad imel, ker imam le ene same še pri hiši, da so še za kaj. Rad bi imel, da bi mi jih tudi vi naredili. V kakih 6 ali 7 tednih jih moram zadnji čas imeti. Prosim vas, povejte mi, ali bi mi jih lahko naredili do tistiga časa, in za koliko da bi jih naredili? Z Bogam!

Vaš

Janez Čuden,
posestnik.

V Trebušju 23. sušca 1852.

b. Nekdo si apna naroči.

Ljubi apnar!

Po kresu tiste dni bom začel pri hiši nekaj iz no-viga zidati. Ker sim zvedil, da bote drugi teden apne-nico odperli in apno prodajati začeli, vam pišem, in se priporočim za 200 mernikov apna. Prihranite mi ga do prihodnje srede. V sredo popoldne bom sam z vozam po njega prišel in vam tudi denarje prinesel. Zanesem se, da mi bote dobro robo dali. Z Bogam!

Vaš

Luka Strehar,
po domače Jelšar.

V Predvoru 8. rožnika 1852.

c. Nekdo si železa naroči.

Častiti gospod!

S tem pismam si naročim 50 centov železa iz vaše železnice. Prosim, da bi mi ga v Teržič do gospoda

Lenčeka poslali. Imel bi ga rad že v 14 dneh. Za plačilo bom natanko skerbel, kakor imava izgovorjeno. Z Bogam!
Janez Novak,
fužinar.

V Kamni Gorici 10. kozoperska 1852.

10. Odgovorivne pisma.

A. Pravila.

Kadar se na uprašanje, ki je v kakim pismu, s pisanjem odgovori, se imenuje tako pismo odgovorivno pismo.

Kdor odgovorivno pismo piše, mora:

1. Dobro pomisliti, kaj bi se odgovorilo, in kako bi se kratko in razumljivo odgovorilo.
2. Se mora priljudno odgovoriti.

B. Izgledi.

- a. Brat odgovori mlajšimu bratu na prvo pismo.

Ljubeznjivi moj Tonček!

Tvoje prvo pismice me je prav zelo razveselilo. Prav zadovoljen sem s tvojim prvim spisam. Iz njega vidim, da že znaš dobro misliti, in kdor dobro in pošteno misli, tudi kmalo lepo in pošteno piše. Delaj le tako naprej in ubogaj svojiga učenika, kmalo boš dobro pisal. Vsake reči se mora človek učiti in vaditi, če hoče, da jo dobro zna. Tudi pri spisju je taka. Kdor veliko bere, piše in se vadi, kmalo dobro piše.

Velikrat mi moraš pisati, in mnogo pripovedovati, da se boš tako privadil dobro in gladko pisati. Vselej si se pridno učil, tudi to ti ne bo menda sivih las delalo. Pridnost je vsaki teži koš. — Bodi zdrav in vesel, in piši kmalo

svojimu odkritoserčnemu bratu
Mihu.

V Kropi 20. svečana 1852.

- b. Sestrica odgovori na bratovo prošnjo.

Dragi bratec!

Tvoje undanje pismice me je kaj zlo razveselilo. Bala sim se že, ker nisi precej pisal, da bi ljubeznjivim staršem zopet večji žalosti ne delal. Vidim, da si zdaj ves poboljšán in dober bratec. Tako je prav, tak moraš biti. Starši so nama neizrečeno dobri in zlo za naju skerbe. Nehvaležno in pregrešno bi bilo, ko bi jih žalila, in jim stare ure grenila.

Kakor si mi v svojim pismicu naročil, da bi pri starših za te govorila in prosila, sim berž tvojo lepo prošnjo spolnila, in sim vse poravnala, kar koli mi je bilo mogoče. —

Ravno na vertu smo bili. Oče so na klopici v senči sedeli, mati so bili zraven njih in jaz sim cvetlice v venček zbirala. Oče in mati so bili zlo prijazni. Tukaj sim jim tvojo prošnjo počasi spomnila in jih prosila, da bi ti zanesli in odpustili. Precej so hotli tvoje pismice viditi, in ko sim jim ga pokazala, so bili pri tej priči pri volji ti odpustiti in vse razžaljenje pozabiti, ako boš le zanaprej dober in priden, kakor si jim obljubil. Vidim, da še ni ves popačen, pravijo mati, ker se spozna in kesá, da je hudo storil.

Ljubi moj bratec! neizrečeno me je veselilo, ko sim mile zanesljive besede ljubih staršev slišala. Povem ti tedaj, da bodi le potolažen in brez skerbi; ljubim staršem pa nemudama piši in se jim zahvali, da so ti tako radi odpustili. Bodi vedno dober in priden, da te bodo starši radi imeli, in da boš moj ljubi bratec, kakor sim tudi jaz

tvoja

zvesta sestra

Rezika.

V Ločniku 25. rožnika 1852.

c. Prijatelj odgovori prijatlu, ki ga je na veselico povabil.

Ljubi prijatelj!

Tvoje prijazno pismice sim veselo prejel. Prepričan sim, da sva resnična prijatla, in da me imaš iz serca rad. Prav zlo me veseli, da bom v nedeljo k tebi prišel, in da se bomo zopet enkrat dobro imeli. Pač je lepo, ako ima človek dobre prijatle in znance. Boljši so, ka-

kor denar in blago. Če se nam slabo godi, eden drugiga tolažimo; če se imamo pa dobro, se zopet skupaj veselimo; in to je prav, to je prava prijaznost in zvesta ljubezen, ki nam je nihče vzeti ne more. — Tukaj ti pošljem jerbasček naših zgodnjih češenj, da jih bomo v nedeljo skupaj pokusili. Komaj čakam, da bi nedelja bila. To se bomo dobro imeli! Ostani zdrav in vesel, jaz sim vedno bil in bom

tvoj

iskreni prijatelj
Marko.

V Češnjicah 30. velikiga travna 1852.

č. Prijatelj odgovori prijatlu, ki ga je prašal, ali bi zemljiše kupil ali ne.

Dragi prijatelj!

Pisal si mi in me prašal zavoljo zemljiša, ki je v naši vasi na prodaj. Vse, kar le od tega vem, ti bom natanko povedal.

Zemljiše je na lepim rodovitnim kraju, in večjidel vse skupaj okoli hiše, ki na hribcu stoji. Njiv je osem precej velikih, na ktere se kakih trideset mernikov poseje. Travnikov je pet. Trije so pri vodi, dva sta pa v bregu. Gojzdnih delov je tudi pet, kateri so pa že precej močno posekani. Sem ter tje je pa vendar tudi z mladim lesam že gosto zarašeno. Koliko da bi celo zemljiše vredno bilo, ti ne vem povedati. Toliko vem, da kupcov ne bo manjkalo, zato ker to zemljiše k naj boljšim naše vasi sliši. Jaz bi ga tebi, ljubi moj prijatelj, kaj zlo privošil, zato ker se taka reč le malokdaj v roko dobi. Pridi tedaj kmalo sem, da boš še sam pregledal in se tudi s prodajavcam kaj pogovoril. Če boš kupil, boš gotovo dobro kupil. Z Bogam!

Tvoj

prijatelj
Janez Orehar.

V Ljubnim 27. kimovca 1852.

d. Prijateljica prijateljici odgovori, in ji piše, da naj pesterno, ki se ji v službo ponuja, le vzame.

Ljuba moja prijateljica!

Kar si mi v poslednjim pismu zavoljo pesterne pi-

sala, ti tukaj nemudama odgovorim. Tista Uršica je služila pri meni celih pet let. Vse skozi sim bila z njo zadovoljna. Pri otrocih se zna tako dobro obnašati, kakor da bi njih prava mati bila. Zraven je pa tudi dobra in poštena deklica, da je malo tacih. Ko bi je bila jaz se potrebovala, bi je gotovo ne bila od hiše pustila; ker so mi pa otroci že odrastli, je zdaj več ne potrebujem. Prav zlo me bo veselilo, ako k tebi pride, zato ker taka dobra deklica gotovo zasluži tudi v dobro hišo priti. Vzemi jo le brez skerbi, boš vidila, da ti ne bode žal. Dobra varhinja pri otrocih je veliko vredna.

Prav lepo te pozdravim, in sim

tvoja

odkritoserčna prijateljica

Katra Dragačevka.

V Kerškim 20. listopada 1852.

III. Mnoge pisma.

Zraven dozdanjih navadnih pisem se morajo, kakor zdaj to, zdaj uno nanese, tudi še velikrat mnoge pisma pisati.

Kdor rad dobre pisma bere in se pridno spisovati vadi, bo lahko vsako pismo pisal, naj zadeva to ali uno reč.

Vaja več izda, kakor pravila.

Izgledi mnogih pisem.

a. Prijateljica prijateljici piše, in ji pošlje lepe pesmiške bukvice v dar.

Blaga prijateljica!

Ko sim bila zadnjič pri tebi, si mi veliko lepih pesmic prav lepo prepevala. Zlo me veseli, da si se tako lepo peti navadila, in da te posebno domače, materinske pesmice toliko veselé. Petje je lepa reč, ki nam mlade leta sladi. Ni lepšiga in prijetnišiga, kadar se ljubeznjive prijateljice snidejo in lepo zapojejo. „Pesem le tam slišati ni, kjer ni poštenih ljudi.“ Rada te imam, ljuba moja Nežica, ljubim in spoštujem te, kakor svojo najboljši prijateljico. Mislila sim toraj, kaj da bi ti v prijazen spominek poslala. Menim, da sim jo zadela, če ti te le bukvice, polne novih pesmic, prijazno ponudim.

Vem, da jih imaš že mnogo, pa takih znabiti še ne. Vzemi jih in spomni se mene, kadar jih bodeš pela, ter bodi prepričana, da sim vedno

tvoja

prava prijateljica
Milka.

V Paznu 20. rožnika 1852.

b. Prijatelj svari prijatelj, ki se je igri vdal.

Ljubi prijatelj!

Slišal in zvedil sim, da si se začel z igravci bratiti, in da si nekaj časa sem že precej zaigral. Ne zameri, dragi moj Pavle, da ti ravno zavoljo tega te le verstice pišem, in te zavoljo velike nevarnosti, ki te čaka, prijazno posvarim in opomnim. Veš, da sim tvoj dobri prijatelj; zato bi me zlo žalilo, ko bi kdaj viditi in slišati mogel, da te je igra revniga in nesrečniga storila. Veliko izgledov bi ti lahko povedal, kako je igra že marsikteriga v nesrečo pripravila. Oboje, dobiček in zguba, ima veliko hudiga v sebi. Z dobičkom se človek navadi zapravljati in slabo živeti; zguba pa pripelje k tatvini, prepiru in drugim nerodnostim. Ljubi in dragi moj prijatelj! ne bom ti dalje popisoval, kaj in kako taka huda razvada človeku škoduje, saj sam dobro veš, kako škodljivo je to. Lepo te prosim, ubogaj svojiga prijatelja, ki ti iz serca dobro želi! — Nikar ne igraj in opusti to reč. Boš vidil, da se ne bos kesal, in da mi boš še enkrat hvaležen, ker sim ti to nevarno reč odsvetoval. Upam, da boš moje besede posluhnil, in iz tega pisma spoznal, da sim resnično

tvoj

pravi in odkritoserčni prijatelj
Andrej.

V Žabnicah 26. svečana 1852.

c. Prijatelju, ki dolgo ni nič pisal.

Ljubi prijatelj!

Kako je vendar to, da mi že tako dolgo nič ne pišeš? Saj si mi obljubil, da mi boš večkrat pisal in povedal, kako se ti bo godilo. Zdaj je pa že veliko časa, že celih šest tednov, preteklo, kar od tebe le stvarice

ne zvem. Ni poročila, ni pisma, ni nič, ravno tako, kakor da bi te že na svetu ne bilo. Ali si morebiti bolan? Ali imaš preveč opraviti? Ali si pa na me pozabil! Oj, ko bi to bilo, neizrečeno bi me žalilo! — Povem ti, da sim te vselej resnično ljubil, in nič nisim tako želel, kakor da bi najna prijaznost večna ostala. Ljubi moj, ne bom mislil, da si me pozabil, zato ker sim prepričan, da imaš dobro in blago serce. Piši mi tedaj precej, ko moreš, zakaj si tako dolgo molčal. Piši mi, lepo te prosim, in razveseli

svojiga

zvestiga prijatla
Tineta.

Na Terbižu 30. listopada 1852.

č. Tesarski mojster se županu neke vasi za delo priporoči.

Predragi oče župan!

Zvedil sim, da bote v naši vasi spomladi nov lesen most čez Bistrico delali. Tudi sim slišal, da še nobeniga mojstra za to delo nimate. Nikar mi tedaj za zlo ne vzemite, da se vam jaz za to delo ponudim, in povem, da imam ravno zdaj čas in priložnost to delo prevzeti. Delal sim, kakor veste, že velikrat stare in nove mostove, ki še zdaj stoje in dobro služijo. Če bote tedaj pri volji meni to delo izročiti, prosim, da mi v kratkim pišete in poveste, kdaj da pridem, da se bomo pogovorili in zmenili, kaj in kako. S spoštovanjem

vam

vdani

Tomaz Pozabljenec,
tesarski mojster.

V Slovenskim Gradcu 1. maliga travna 1852.

d. Nekdo, ki je bil obdolžen, da je opravljal, se izgovori in opraviči.

Dragi moj Jernej!

Tvoje undanje pismo me je kaj zlo speklo in razžalilo. Očital si mi, da sim jaz nekaj zoper tebe govoril in lagal. Vse sim premislil, pa se kar ne spomnim, da bi bil jaz kdaj kje zoper tebe kaj rekel in se le mervico

kdaj čez tebe zlagal. Ne vem tedaj, kako bi moglo to biti, da si kaj taciga od mene slišati in verjeti mogel. — Sam si prepričan, kako rada se imava že od mladih let, in da nama še nikoli nikoli nakrižem ni šlo. Nobene naj manjši zdražbe ti še nikoli nisim naredil, in kako bi tudi kaj taciga storiti zamogel, ker sim prepričan, da si moj naj boljši prijatelj, ker te ljubim in spoštujem, kakor svojiga brata. Le kak malovreden gadov jezik je mogel to razdertje med naju nastaviti, da bi nama tako najno terdno prijaznost poderl in podkopal. Le verjemi mi, dragi moj, da sim jaz v tej reči čisto nedolžen, in da sim vedno, kakor sim bil,

tvoj

pravi in zvesti prijatelj
Juri Cvetko.

V Radgoni 7. rožnika 1852.

e. Nekdo prosi svojiga gospoda, ki ga je razžalil, da bi mu odpustil.

Častiti gospod!

Moja vest me prisili, vam odkrito spoznati, da se vam je po meni krivica zgodila. Znano vam je, kaj slaba tovaršija storiti zamore. Od slabe tovaršije in malovrednih šterkovcev sim bil zapeljan, da velikrat nisim dolžnost, ki ste mi jih naložili, natanko spolnoval, in sim vam s tem škodo delal. Lepo vas prosim, častiti gospod, ne bodite preveč hudi na me. Stokrat in stokrat sim se že pokesal in storjeno krivico obžaloval. — Prizadjeti si hočem svoj pregrešek, kar bo mogoče, poravnati, in vam zanaprej vedno vdan in prav natanko pokoren biti. Še enkrat vas lepo prosim, pozabite mojo nerodnost, in bodite mi zopet, kakor popred, dober in mil gospod, da bom zopet

vaš

ponižni služabnik
Anton Štepanič.

V Slávini 3. kozoperska 1852.

f. Prijatelj, ki mora na vojsko iti, od prijatla slovo vzame.

Predragi prijatelj!

Nisim mislil, da se bom od svoje mile domovine in od svojih preljubih prijatlov in znancev tako kmalo ločiti mogel. Pred tremi dnevi sim dobil od gosposke povabilo, da moram nemudoma k vojašini iti. Sliši se, da se bomo na vojsko pripravljali. Kam in kako bomo šli, še zdaj nobeden ne ve. Toliko nam je zapovedano, da moramo hitro skupaj priti. Jutri jo bomo vsi odrinili, kar nas je v naši dolini poterjenih. Nimam tedaj časa, da bi te mogel še enkrat obiskati, in se z besedo pri tebi, ljubi moj bratec, posloviti. Vzemi tedaj spisano poslovilo za dobro.

Prav lepo se ti zahvalim, da si mi bil vedno tako dober prijatelj, in da si mi toliko dobriga storil. Prosim te, da me tudi zdaj, ko več pri tebi ne bom, pozabil ne boš. Oj, dragi moj Tine! spomni se me večkrat, in moli za me, da bi nam Bog srečo dal pravično zmagati, in da bi se po tem zopet kmalo veselo vidila. — Kodar koli bom hodil, bom tudi jaz vedno na tebe mislil, in ti bom vselej pisal, kadar bom kaj posebniga vedil. Tudi ti mi moraš večkrat pisati, da ne bom mislil, da si me pozabil, in da bom zvedil, kako se bote doma imeli. Še enkrat te prosim, da me nikar ne pozabi. V duhu te objamem; ostani zdrav in vesel, ljubeznjivi bratec, Bog te obvari! Jaz ostanem vedno

tvoj

zvesti prijatelj
Miha Milošič.

V Podbrezju 8. rožnika 1847.

Tretji del.

Javne pisma.

Pri opravilih, gospodarstvu in drugih zadevah je veliko ležeče, da se vse prav in pošteno opravlja.

Da se pa vse pošteno opravlja in izide, je večkrat potreba, da se to zapiše, kar se je storilo, pogovorilo ali sklenilo.

Pisma, ki se v takih zadevah delajo, se imenujejo javne pisma.

Veliko takih pisem se mora tudi na kolek ali štempelj pisati.

Naj bolj potrebne javne pisma so:

1. Gospodarski in gospodinjiski listi,
2. Izpiski ali konte,
3. Plačani listi ali kvitunge,
4. Prejemni listi,
5. Spričala ali svedočebe,
6. Vozni listi,
7. Prošnje,
8. Poslednje sporočila ali testamenti.

Pravila in izgledi naj bolj potrebnih javnih pisem.

1. *Gospodarski in gospodinjski listi.*

A. Pravila.

Pridni gospodar in skerbna gospodinja, ki znata brati, pisati in rajtati, si napravita bukvice, vse pore-dama in natanko zapišeta, kar med letam prejemata in izdajata. Na koncu leta se vse to pregleda in prerajta, da se vidi in ve, ali se je dobro ali slabo gospodarilo. Take bukvice se imenujejo gospodarski ali gospo-dinjski list. Gospodarski ali gospodinjski list se tako le naredi :

1. Zgoraj se postavi ime gospodarja ali gospodinje.

2. Se odmerijo štirji prostori po dolgim doli. V perviga na levim kraju se postavi leto, mesec in dan, kdaj se je kaj prejelo ali izdalo. V drugi prostor pride reč, za katero se je kaj prejelo ali izdalo. V tretji se zapišejo goldinarji in krajcarji, ki so se prejeli, in v čet-erti goldinarji in krajcarji, ki so se izdali.

B. Izgledi.

a. Gospodarski list Mihata Dolenca.

Kdaj se je prejelo ali izdalo	Za kaj se je prejelo ali izdalo.	Prejeti		Izdani	
		gl.	kr.	gl.	kr.
1851.					
4. svečana	24 mernikov pšenice prodal po 2 gl. 20 kr.	56	—	—	—
12. „	Sebi novo obutalo napravil	—	—	8	20
19. „	Cesarske davke plačal . . .	—	—	20	8
9. sušca	18 cent. sena prodal po 1 gl.	18	—	—	—
2. rožnika	3 voze mahu prodal po 1 gl. 30 kr.	4	30	—	—
4. „	50 funt. špeha prodal po 18 kr.	15	—	—	—
9. „	10 senosekam 3 dni po 30 kr.	—	—	15	—
29. kimovca	Par volov prodal . . .	120	—	—	—
24. „	Konja kupil	—	—	100	—
1. listopada	Srenjski davek odrajtal . .	—	—	—	48
5. „	4 sežnje derv prodal po 4 gl.	16	—	—	—
9. „	Družini nove oblačila napravil	—	—	30	—
26. grudna	Hlapca plačal	—	—	30	—
28. „	Dvé teleti prodal po 7 gl.	14	—	—	—
Skupaj		243	30	204	16

Prejelo se je 243 gl. 30 kr.

Izdalo „ „ 204 „ 16 „

Ostane še 39 gl. 14 kr.

V Planini na svetiga Silvestra dan 1851.

b. Gospodinjski list Neže Križajke.

Kdaj se je prejelo ali izdalo	Za kaj se je kaj prejelo ali izdalo	Prejeti		Izdani	
		gl.	kr.	gl.	kr.
1851.					
14. prosenca	20 α masla prodala po 26 kr.	8	40	—	—
3. svečana	1 četertnico leče kupila za	—	—	—	50
8. sušca	Za 6 grošev jajc prodala .	—	18	—	—
10. „	Lončarske posode kupila za	—	—	—	48
18. „	24 lesenih žlic kupila . .	—	—	—	15
25. „	8 α soli kupila po 6 kr. .	—	—	—	48
29. „	3 štruce siroviga masla prodala po 20 kr.	1	—	—	—
3. rožnika	4 piške prodala po 21 kr.	1	24	—	—
8. kimovca	5 α laškiga olja kupila po 24 kr.	—	—	—	2
9. „	4 kóble čebule kupila po 6 kr.	—	—	—	24
20. „	6 železnih pokrovk kupila po 8 kr. . . . ,	—	—	—	48
24. „	2 jerbasa hrušek prodala .	1	40	—	—
25. „	10 α soli kupila po 6 kr. .	—	—	—	1
8. listopada	3 kokoši prodala po 30 kr.	1	30	—	—
9. „	4 α rajša kupila po 10 kr. .	—	—	—	40
20. grudna	3 maslice olovine kupila po 10 kr.	—	—	—	30
Skupaj		14	32	8	3

Prejelo se je 14 gl. 32 kr.

Izdalo „ „ 8 „ 3 „

Ostane še 6 gl. 29 kr.

Na Vranskim 31. grudna 1851.

2. *Izpiski ali konte.*

A. Pravila.

Pisma, v ktere rokodeli in kupci svoje dela ali prodane reči zapišejo in zrajtajo, koliko da znesejo, se imenujejo izpiski ali konte.

Izpisek se tako le naredi:

1. Zgoraj se zapiše beseda „Izpisek“, po tem imé in stan tistiga, komur se je kaj delalo ali prodalo.

2. Se naredi, kakor pri gospodarskim ali gospodinjiskim listu, štirje prostori. V perviga se zapiše kdaj, v družiga, kaj da se je delalo ali prodalo, in v zadnja dva prostora pridejo goldinarji in krajcarji zrajtaniga dolga.

3. Spodaj se zapiše kraj, dan, mesec, leto in imé tistiga, ki je delal ali prodal.

4. Kadar se je denar prejel, se še zapiše, da je bilo plačano.

B. Izgledi.

a. I z p i s e k.

Antonu Rogaču, kmetu v Podgorju, sim té le mizarske reči naredil:

1850.		gl.	kr.
5. prosenca	2 novi mizi iz orehoviga lesa	6	—
7. svečana	4 nove stole po 1 gl. 20 kr.	5	20
5. sušca	3 nove skrinje iz smrekoviga lesa po 3 gl. 40 kr. . .	11	—
18. „	Dvoje vrata popravil . . .	—	30
Skupaj		22	50

V Tupaličah 25. sušca 1850.

Janez Potočnik,
mizar.

Teh 22 gl. 50 kr. sim prejel.

Janez Potočnik.

b. Izpisek.

Gospodu Matevžu Trebniku, mestnjanu v Velkovcu,
sim to le obütalo naredil:

1852.		gl.	kr.
20. svečana	Gospodarju iz noviga škornje	4	20
26. „	Gospodinji 3 pare čevljev, par po 45 kr.	2	15
8. rožnika	Starjimu sinu 2 para škornj podšel	2	30
9. „	Hlapcu iz noviga škornje na- redil	4	30
Skupaj		13	35

V Velkovcu 15. rožnika 1852.

Lenart Maček,
mestni čevljar.

Teh 13 gl. 35 kr. sim prejel.

Lenart Maček.

c. Izpisek.

Gospodu Antonu Godcu, grajšaku na Skali, sim té
le reči naredil:

1852.		gl.	kr.
8. svečana	2 novi sekiri po 48 kr.	1	36
9. „	Nov voz okoval	8	—
8. sušca	2 verigi naredil po 2 gl. 45 kr.	5	30
10. „	3 gnojne vile popravil	—	45
14. „	2 lemeža podstavil	1	15
18. kimovca	Brano popravil	—	52
20. „	2 novi lopati naredil po 30 kr.	1	—
Skupaj		18	58

V Srednji vasi 24. kimovca 1852.

Luka Poljanec,
Kovač.

Teh 18 gl. 58 kr. sim prejel.

Luka Poljanec.

č. Izpisek.

Gospodu Janezu Pogačniku, posestniku v Senožečah,
sim te le reči prodal:

1852.		gl.	kr.
18. sušca	4 vatile černiga sukna po 4 36 kr.	18	24
29. „	4 vatile volnate robe za hla- če po 2 gl.	8	—
5. velikiga travna	5 vatlov pisane tkanine po 50 kr.	4	10
1. rožnika	2 mizna perta po 3 gl. 10 kr.	6	20
Skupaj		36	54

V Ljubljani 7. rožnika 1852.

Martin Kavelj,
kupec.

Teh 36 gl. 54 kr. sim prejel.

Martin Kavelj.

3. *Plačani listi ali kvitunge.*

A. Pravila.

Plačani list ali kvitunga je pisano poterjenje, da je kdo od koga kaj denarja ali blaga resnično prejel.

V plačani list se mora zapisati:

1. Koliko se je denarja ali blaga prejelo. To se zapiše s čerkami, da se ne more izbrisati in kaj več ali manj zapisati.

2. Se zapiše ime tistiga, ki je denarje prejel, in ime tega, od kogar jih je prejel.

3. Se mora povedati, zakaj da se je denar prejel.

4. Na koncu terdo kpismu se zapiše še kraj, dan, mesec, leto in ime prejemnikovo in pa prič, če jih je treba. Tudi je navada, da se spodaj na levi strani prejeti znesek še s številkami pristavi.

B. Izgledi.

a. Plačani list.

Jaz, Janez Šolar, sim danas prejel od Matia Stroja trideset goldinarjev dobriga denarja za hišnino od svetiga Jurja 1851 do svetiga Jurja 1852.

V Šentjurju 24. maliga travna 1852.

Janez Šolar.

Je 30 gl. d. d.

b. Plačani list

za dvajset goldinarjev in trideset krajcarjev dobriga denarja, ktere sim jaz, Miha Hlebčar, od gospoda fajmoštra v Šmartnim za zidarsko delo pri farni cerkvi danas res in pošteno prejel.

V Toplicah 20. kimovca 1852.

Miha Hlebčar,
zidar.

Je 20 gl. 30 kr. d. d.

c. Plačani list,

s katerim jaz, Tone Vehar, spoznam, da mi je Jožef Mihelič, kmet v Mošnjah, dve sto goldinarjev dobriga denarja, ki sim mu jih pred 3 leti posodil, danas res in pošteno vernil.

V Mošnjah 8. listopada 1852.

Tone Vehar,
kerčmar.

Je 200 gl. d. d.

č. Plačani list.

Jaz, Anton Kotnik iz Lipnice, spoznam in poterdim, da sim od svojiga brata Jurja, ki je zdaj na domu, štiri sto goldinarjev dobriga denarja, ki so mi po očetu in materi za doto izgovorjeni bili, danas res in pošteno prejel, tako da nimam ne jaz, ne nobeden mojih deličev nič več od tega pri očetovim domu iskati. V poterjenje tega sim se sam podpisal in tudi dve priči podpisati se naprosil.

Na Mlinu 10. svečana 1852.

Anton Kotnik,
prejemnik.
Miha Mrak, priča.
Luka Slapnik, priča.

Je 400 gl. d. d.

4. Prejemni listi.

A. Pravila.

Pismo, v katerim poterdimo, da smo denarje, blago ali kako drugo reč od koga prejeli, da bi jo hranili, komu oddali i. t. d., se imenuje prejemni list.

V prejemni list se zapiše:

1. Kdo da je kaj prejel, od koga da je prejel, kaj, in za kaj da je prejel.
2. Se mora povedati, pri kateri priložnosti je prejel, in za koliko časa.

3. Se postavi spodaj kraj, dan, mesec, leto in ime tistiga, kateri kaj prejme.

B. Izgledi.

a. Prejemni list.

Jaz, Martin Rogan, mesar na Dolgim, sim danas od našiga gospoda kaplana Matevža Mraka trideset križavk po 2 gl. 12 kr. srebra resnično prejel, da jih hranim, in jim jih zopet nazaj dam, kadar iz Ipave pridejo, kamur mislijo te dni popotovati.

Na Dolgim 30. kimovca 1852.

Martin Rogan,
mesar.

b. Prejemni list.

Jaz, Luka Medja iz Jesenic, spoznam in poterdim s tem pismam, da mi je gospod Jaka Ukmar zlato uro, ki je okoli sedemdeset goldinarjev dobriga denarja vredna, hraniti izročil, dokler iz Ljubljane nazaj ne pride, kamur se misli prihodnji teden podati.

V Breznici 28. roznika 1852.

Luka Medja,
posestnik.

c. Prejemni list.

Jaz, Peter Rožič, kupec iz Zagreba, poterdim s tem listam, da je gospod Jože Levičnik, posestnik iz Železnikov, zapečateno pismo do gospoda Alojzja Trebnika, kupca v Zagrebu, ker ga ravno ni bilo doma, danas pri meni pustil, da mu ga odrajtam, kadar domu pride.

V Zagrebu 25. kozoperska 1852.

Peter Rožič,
kupec.

5. Spričala ali svedočbe.

A. Pravila.

Pismo, s katerim se priča, kako da se je kdo zadržal in obnašal, ali kako se je kaj zgodilo, se imenuje spričalo ali svedočba.

V spričalo se mora zapisati:

1. Ime, stan, starost in rojstni kraj tistiga, kterimu se spričalo dela.

2. Se mora zapisati, kako dolgo je služil, kako je služil, in kako se je zadržal.

3. Kadar se priča, kako se je kaj zgodilo, se mora pa vse, kar je treba, prav natanko popisati, in pristaviti, da je to čista resnica, in da bi se zavoljo tega lahko priseglo, ko bi treba bilo.

4. Na koncu se zapiše kraj, dan, mesec, leto in ime tistiga, ki je spričalo naredil.

B. Izgledi.

a. Spričalo za hlapca.

Spričalo.

Tomaz Lipnik iz Nakliga, 28 let star, je pri meni pet let za hlapca služil, in je bil zmiraj tako priden, zvest in pošten, da sim bil z njim popolnoma zadovoljen. Ker se mu pa zdaj boljši služba ponuja, mu z dobro vestjo prav dobro spričalo dam, in ga vsakimu, kakor dobrega in zvestiga hlapca, prav zlo priporočim.

V Žavcu 19. véliciga travna 1852.

Lovre Sluga,
posestnik.

b. Spričalo za deklo.

Spričalo.

Ana Milčičeva iz Rožja, 40 let stara, je pri meni osem let za deklo služila. Vse leta je bila tako pridna, poštena in zvesta, da sim bil z njo prav zlo zadovoljen.

Ker pa zdaj ne misli več služiti, ji dam z veseljem prav dobro spričalo, in jo, kakor dobro žensko, prav lepo pohvalim.

V Rezii na Benečanskim 9. kozoperska 1851.

Tomaz Vojska,
posestnik.

c. Spričalo za pesterno.

Spričalo.

Urša Potokarjeva iz šentjurja na Dolenskim, 19 let stara, je pri meni pet let za pesterno služila. Celi čas je bila pridna in skerbna pri otrocih, in se je tudi zmiraj prav lepo in pošteno zadržala, tako da sim bila z njo prav zelo zadovoljna. Ker so mi pa zdaj otroci odrastli in je več ne potrebujem, ji naredim pohvaljeno spričalo, in jo vsim materam, kakor dobro in skerbno pesterno, prav zelo priporočim.

V Kerškim 1. listopada 1851.

Katra Dragačevka,
posestnica.

č. Spričalo zavolj nekiga človeka, ki je utonil.

Spričalo.

15. dan tega mesca, popoldne okoli dveh, sva se šla z Janezam Slapnikom iz naše vasi v Soro kopat. Pri kraju Silnikoviga travnika, kjer sva se že večkrat kopala, oba kmalo v vodo greva. Jaz sim ostal pri kraju, Janez je pa šel bolj na sredo, akoravno sim za njim upil, da naj nikar naprej ne hodi. Ko se hoče obrniti, se pod vodo skrije, in ni ga več bilo. — Jaz sim upil in klical, da bi kdo pomagat prišel, pa nobeniga človeka ni bilo, in, ker jaz tudi plavati ne znam, se nesrečnemu Janezu ni moglo več pomagati. — Drugi dan so ga mlinarji mertviga dobili.

Po zapovedi naše gosposke naredim to spričalo,

in sim pripravljen, ko bi treba bilo, tudi priseči, da je bilo res tako.

V Oslici 26. maliga serpana 1852.

Janez Pustotnik,
hišnik.

6. Vozni listi.

A. Pravila.

Pismo, ktero se naredi, da ga voznik, ki kako blago kam pelje, saboj vzame, se imenuje vozni list.

V vozni list se mora zapisati:

1. Voznikovo ime in kraj, iz kteriga je doma.
2. Se postavi ime, stan in kraj tistiga, kterimu se blago pošlje.
3. Se imenuje poslano blago, in se zapiše, koliko da ga je, kako je zavito ali zabito, in s čem in kako je zaznamovano.
4. Se mora zapisati, koliko je treba voznine plačati, koliko od vsakiga centa, ali pa od vsiga blaga skupaj, kakor se je z voznikom pogodilo.
5. Se mora povedati, kdaj se je blago oddalo, in doklej mora na svoje mesto priti.

B. Izgledi.

- a. Nekdo pošlje pšenico iz Tersta v Ljubljano.

Vozni list.

V Terstu 1. rožnika 1852.

Po vozniku Antonu Kašmanu iz šiške pošljem gospodu Janezu Jeriču, žitnemu kupcu v Ljubljani, trideset mernikov egiptovske pšenice v dveh sodih zaznamovanih s KL. Ako to žito dobro obvarovano in v pravim času, to je, do 18. t. m. prejmete, plačajte vozniku 20 kr. od mernika.

S spoštovanjem

vaš

Ambrož Terček,
kupec.

b. Nekdo železo pošlje.

Vozni list.

Na Kladvu 5. rožnika 1852.

Po vozniku Valentinu Jegliču iz Srednje Vasi pošljem gospodu Tomažu Pozniku, fužinarju v Kamni Gorici, petdeset centov obdelaniga železa. Ako blago v pravih času, to je, od danas v treh dneh prejmete, plačajte vozniku 15 kr. od centa. **Z Bogam!**

Vaš

Ciril Javornik,
fužinar.

7. Prošnje.

A. Pravila.

Pismo, s katerim kakiga človeka ali kako gosposko kaj prosimo, se imenuje prošnja.

Prošnja se mora tako le spisati:

1. Se vzame večjidel cela pola popirja, se po sredi doli pregane, in se le po desni strani piše.

2. Pod verham se postavi naslov, in potlej se ob kratkim zapiše, kaj da se prosi.

3. Se naštejejo razlogi, zavoljo katerih pričakujemo, da se bo prošnja uslišala. Ako se pa prošnja na kake spričala opira, se morajo spričala zaznamovati, in k prošnji priložiti.

4. Na koncu, na levi strani, se zapiše kraj, dan, mesec in leto, in na desni strani malo spodaj se postavi ime tistiga, ki prosi.

5. Zunaj na desni polovici se zapiše zopet naslov človeka ali gosposke, kateri sa prošnja pošlje.

6. Malo spodaj se zapiše ime, stan in prebivališe tistiga, ki prosi.

7. Spodaj se prav ob kratkim postavi, kaj da se prosi, in koliko da je drugih pisem priloženih.

B. Izgledi.

a. Nekdo prosi, da bi mu gosposka delišino izročila, ki mu sliši po njegovim očetu.

Slavno c. k. sodništvo!

Juri Leskovec iz Poljan prosi spodobno, da bi se mu delišina izročila, ktera mu po njegovim očetu sliši, in 500 gl. znese. Svojo prošnjo pa podpira s sledečimi razlogi:

- A
1. Je, kakor rojstni list A dokaže, 24. leto dopolnil.
 2. Je vse storil, kar mu je bilo zavoljo tega po očetovim poslednjim sporočilu 5. sušca 1850 storiti naloženo. Da je temu tako, se vidi iz priloženiga gospod fajmoštroviga spričala B.
- B
3. Bi rad nekaj zemljiša kupil, in na svoje delati začel.
 4. Obljubi svoje premoženje dobro oberniti, in se zmiraj lepo in pošteno zadržati.

V Poljanah 20. svečana 1852.

Juri Leskovec.

Zunaj se sapiše:

Slavniku c. k. sodništvu

Loki.

Juri Leskovec iz Poljan v hiši št. 65,

prosi, da bi se mu delišina izročila, ktera mu sliši po njegovim očetu.

S prilogama A in B.

b. Nekdo prosi, da bi se mu dovolilo pri vodi Bistrici nov mlin narediti.

Slavna c. k. kantonska gosposka!

France Jenko, kmet v Kamnjah, prosi ponižno, da bi se mu na njegovim zemljišu pri vodi Bistrici v Bohinju dovolilo nov mlin narediti, in podpira svojo ponižno prošnjo s sledečimi razlogi:

1. Ni v tem kraju celo uro okoli in okoli nobeniga mlina.
2. Je voda Bistrica dosti velika, in prav pripravna za to.
3. Je prosivec mlinarskiga dela dobro vaje, ker je že, kakor priloženo spričalo % kaže, več let v mlinu delal.
4. Si bo prizadeval ljudem dobro in zvesto postreči.

V Kamnjah 20. rožnika 1852.

France Jenko.

Zunaj se zapiše:

Slavni c. k. kantonski gosposki

v

Radolici.

France Jenko, kmet v Kamnjah hišna št. 24, prosi, da bi se mu dovolilo pri vodi Bistrici nov mlin narediti.

S prilogo %.

c. Učenec prosi, da bi se mu zaloga (štipendij) podelila.

Prečastiti knez in škof!

Jože Stojan, učenec prve latinske šole, ponižno prosi, da bi se mu izpraznjena Strojeva zaloga podelila, in podpira svojo spodobno prošnjo s sledečimi razlogi:

1. Se je v prvi polovici šolskiga leta dobro učil in zadržal, kakor priloženo spričalo A kaže.
2. Je sin ubožnih staršev, in kakor priloženi ubožni list B priča, podpore resnično potreben.
3. Je Podtabram doma in z utemeljivcam te zaloge v rodu, kakor rojstni list C in rodoslovni list Č kaže.

V Ljubljani 28. maliga travna 1852.

Jože Stojan.

Zunaj se zapiše:

Prečastitimu knezu in škofu

v

Ljubljani.

Jože Stojan, učenec prve latinske šole v Ljubljani,

ponižno prosi, da bi se mu izpraznjena Strojeva zaloga podelila.

S prilogami A, B, C, Č.

8. Poslednje sporočila ali testamenti.

A. Pravila.

Vse, kar na svetu živi, mora umreti in svet zapustiti. Tudi mi pojdemo enkrat iz tega sveta, in saboj ne bomo vzeli nič družiga, kakor dobre in hude dela, ki smo jih tukaj na zemlji storili. Vse druge svoje reči pa bomo drugim zapustili. Da se pa natanko ve, kaj se ima z našim premoženjem po smrti zgoditi, je treba, da se naša zadnja volja natanko sporoči in zapiše.

Pismo, v katerim se sporoči, kaj se ima z našim premoženjem po smrti zgoditi, se imenuje poslednje sporočilo ali testament.

Testament se začne navadno s svetim križem, in po tem se mora natanko zapisati:

1. Da se je vse pri zdravi pameti preudarilo in sporočilo.

2. Se mora zapisati, kako se ima pogreb opraviti.

3. Se mora imenovati poglavitni delič ali erb, čigar je vse, kar ni drugim odločeno.

4. Potlej se postavijo druge izročila, ki se morajo vse natanko zapisati, da ni po smrti kakiga prepira ali kake tožbe.

5. Se zapiše kraj, dan, mesec, leto, ime sporočnika, in če je treba, treh naprošenih prič.

Opomba.

Kdor testament sam piše in podpiše, mu ni treba nobene priče. Ako pa kdo testamenta ne piše sam, ga morajo podpisati on in tri priče. Ako pa sam pisati ne zna ali že ne more, se mora vpričo treh prič podkrižati.

Testament se pa lahko tudi samo z besedo vpričo treh prič naredi. Da pa priče ne pozabijo, kar jim je bilo naročeno, je dobro, da se zapiše, kar je bilo sporočeno. Tak zamerk se imenuje spomnica.

Da so pa priče, ki se k testamentu pokličejo, veljavne, morajo biti moškiga spola, saj 18 let stare, pametne in morajo sporočnikov jezik dobro razumeti. Minihi, mladenči, ki še niso 18 let stari, ženske, mutci, glušči, in tisti, ki jih je gosposka že zavoljo kakih krivic kaznovala, ne morejo nikakor veljavne priče biti.

Testament se ne piše na štampilj.

B. Izgledi.**a. Testament.**

V imenu Boga Očeta, in Sina, in svetiga Duha. Amen.

Ker nobeden ne ve, kdaj in kako bo umerl, zato sim sklenil pri popolnoma zdravi pameti svoje poslednje sporočilo zapisati, ki naj po moji smerti velja.

1. Svojo neumerjočo dušo izročim milostljivimu Bogu; truplo naj se pa po katoliški šegi brez posebnih molitev pokoplje.

2. Poglavitniga erba vsiga svojiga premoženja postavim svojiga brata Tomaza, ki zdaj v vojašini na Laškem služi. Vse naj ima, kar čez mojo potrebo in sporočilo ostane.

3. Sporočim svoji sestri Mici, ktera ima Vertnikoviga Janeza, sto goldinarjev.

4. Sporočim naši farni šoli trideset goldinarjev, da naj jih gospod fajmošter po svoji previdnosti za njo obernejo.

5. Ubogimu sosedu Lovretu Janu, ki mi je po dolžnim listu 5. sušca 1849 štirideset goldinarjev dolžan, odpustim ves dolg.

V Savini 1. prosenca 1852.

Jernej Rotar,
sporočnik.

b. Testament.

Ker nikomur ni znano, kadaj ga bo Bog iz tega sveta poklical, hočem zdaj pri zdravi pameti svojo poslednjo voljo zastran svojiga premoženja razodeti in tukaj zapisati.

1. Svojo ubogo dušo izročim Bogu; truplo naj se pa z dvema duhovnama pokoplje.

2. Poglavitniga erba vsiga svojiga premoženja postavim svojiga naj starjiga sina Antona; vendar pa mora on:

3. Plačati pogreb in pet svetih maš, ki naj se za mir in pokoj moje duše beró.

4. Mojimu sinu Tinetu mora dati sto in dvajset goldinarjev, in moji hčeri Mariani sto goldinarjev dote.

5. Mojimu starimu hlapcu Jerneju Korošču mora dati pa dvajset goldinarjev.

6. Med uboge naše fare naj se na dan mojiga pogreba po gospodu fajmoštru pet goldinarjev razdeli.

V Lešah 2. svečana 1852.

† Matia Golob,
sporočnik.

Verban Slavec, priča.

Aleš Kušar, priča.

Jaka Sirc, priča.

c. Spomnica.

Mi, Jožef Slapnik, Andrej Logar, in Blaže Pirc, vsi iz Poljan, pričamo in smo tudi priseči pripravljene, da nam je vsim trem dobro znani sosed in prijatelj France Koder iz naše vasi, kadar nas je k sebi poklical, svojo poslednjo voljo zavoljo njegoviga premoženja še pri popolnoma zdravi pameti tako le razodel:

1. Se mora njegovo truplo po navadi našiga kraja brez posebnih molitev pokopati.

2. Se mora njegovima sinama vsakimu dve sto goldinarjev iz premoženja plačati.

3. Se mora travnik pri cesti od njegoviga zemljiša odpisati, in celi županii za napravo sadjorejne šole za vselej prepustiti.

4. Je postavil svojo ženo Ano poglavitno erbinjo vsiga svojiga premoženja.

V Dolensičah 31. maliga serpana 1852.

Jožef Slapnik, priča.

Andrej Logar, priča.

Blaže Pirc, priča.

1. Način stavljanja laganog krovova mora
biti na dvajet kolonama.

2. Ako se na dan mojenja po-
gleda po gospodu izmjeruju kolonama razdeli.

3. U slučaju 3. stavka 1853.

4. U slučaju 3. stavka 1853.

5. U slučaju 3. stavka 1853.

6. U slučaju 3. stavka 1853.

7. U slučaju 3. stavka 1853.

8. U slučaju 3. stavka 1853.

9. U slučaju 3. stavka 1853.

10. U slučaju 3. stavka 1853.

11. U slučaju 3. stavka 1853.

12. U slučaju 3. stavka 1853.

13. U slučaju 3. stavka 1853.

14. U slučaju 3. stavka 1853.

15. U slučaju 3. stavka 1853.

16. U slučaju 3. stavka 1853.

17. U slučaju 3. stavka 1853.

18. U slučaju 3. stavka 1853.

K a z a l o.

Stran.

Pervi déł.

Spisne vaje	3
<i>I. Kratki popisi</i>	3
<i>II. Basni</i>	11
<i>III. Povesti</i>	13

Drugi déł.

Pisma	20
<i>I. Splošne pravila</i>	20
1. Kaj je pismo, in kako naj se piše	20
2. Naslovi	21
3. Zunanja oblika pisem	21
<i>II. Pravila in izgledi naj bolj potrebnih pisem</i>	24
1. Naznanilne pisma	24
2. Prosilne pisma.	28
3. Zahvalne pisma	32
4. Vošilne pisma	35
5. Milovavne ali tolaživne pisma	39
6. Povabilne pisma	41
7. Posvetovavne pisma	43
8. Opomne pisma	46
9. Naročilne pisma	47
10. Odgovorivne pisma	49
<i>III. Mnoge pisma</i>	52

Tretji déł.

Javne pisma	57
<i>Pravila in izgledi naj bolj potrebnih javnih pisem</i>	58

	Stran.
1. Gospodarski in gospodinjski listi	59
2. Izpiski ali konte	61
3. Plačani listi.	65
4. Prejemni listi	66
5. Spričala ali svedoče	68
6. Vozni listi	70
7. Prošnje	74
8. Poslednje sporočila ali testamenti	7

Prvi del

1	I. Kratké popis
11	II. Hranj
13	III. Poselj

Drugi del

10	I. Splošne pravila
20	1. Kaj je pismo, in kako naj se piše
21	2. Naslov
21	3. Zunanja oblika pism
24	II. Pravila in izpiski naj-bolj potrebnih pism
24	1. Naznanilno pismo
28	2. Proševno pismo
32	3. Kavalirno pismo
32	4. Voščno pismo
33	5. Milostivno ali tožljivo pismo
41	6. Povabilno pismo
48	7. Poveljavno pismo
48	8. Opomne pismo
47	9. Naročilno pismo
48	10. Odgovorno pismo
52	III. Mnoge pisma

Tretji del

57	I. Splošne pravila
58	II. Pravila in izpiski naj-bolj potrebnih pism

